КОСМИЧЕСКИ ЗАМАН — 10 ШУ

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

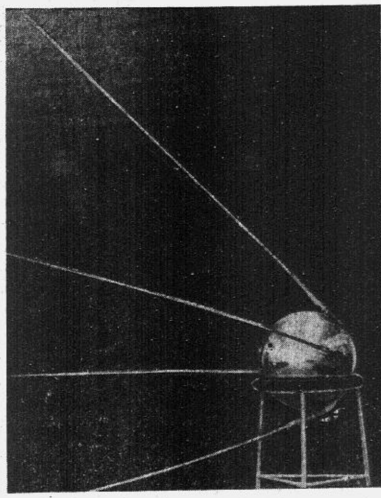
СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 117 (4442). ШИНАРДИ, 3 октябрь, 1967 шу. Мах 2 кап.

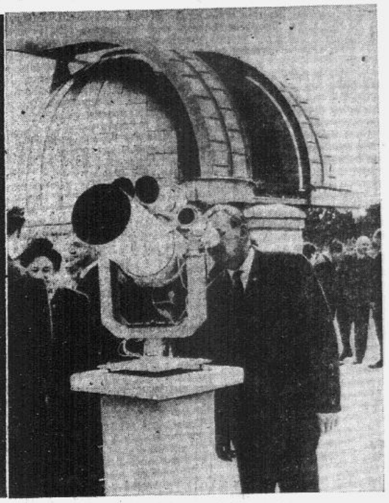

1957 шера 4-ча октябре Советски Союзе толаме сигалъяхийтай дунен тІа эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутник. Цунца хьайийллар эра. ДІадахача итт шера сихха темпашца дегІайаьхкхай вай космически техника, хІаьта цо йиш хилийтар дукха керда Іилман эксперименташ е. Уж шерра йовзаш я дерригача дуненна.

Сурта тІа: эггара хьалхара советски Лаьттан искусственни спутник (кІийлен тІа латташ хьажьокхай спутник).

ТАСС фотохроника.

4 ОКТЯБРЕ ДУНЕН ТІА ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ЛАЬТТАН ИСКУССТВЕННИ СПУТНИК СИЯГАЛЪЯХИЙТАЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ 10 ШУ ДУЗ

Цхьан школьни обсерватори а йолаш йола, Лаьттан искусственни спутникаш зув Родевишера станци — Германски Демократически Республике эггара йоккхагІъяр. Укхаза массаза а дукха нах хул. Сентябре кердача здане болх дІаболабир станце коллективо. АДН—ТАСС сурт.

ЮРТАРЧА ГІИШЛОШЪЕРАШТА ЛОАРХІАМЕ ХА

Коммунистически партеи Советски правительстваи даим йоакхо ю юрта боахама производства деррига доакъош дІахо дегІадоалалара, колхозийи совхозийи къахьегамхой вахара хьал тоалара, цар культурни боарам лакхбара. Из халланза еш йола йоакхо гуш я юрта производственни а культурно-бытови а гІишлош хьалъе шерра-шерра хьахепача ахчах а.

Укх карарча юбилейни шера вай Нохч-ГІалгІайчен юрташка хьалдеш латт 5700 бежана лаьрхІа кхийш, 10000 устагІанна лаьрхІа желаш, 30000 керта лаьрхІа коа тІарча оалхазараш помещенеш, иштта кхы йола гІишлош.

Из йоккха программа толамца кхоачашъяра эша хьалаш долаш да вай республике. Йолаш я «Чечингсельстрой» яха дикка торонаш йола трест, «Чечингушводстрой», «Чечингколхозстрой» яха объединени, кхыйола гІишлошъю подрядни а субподрядни а организацеш. Цул совгІа «Прометрой» тресто а ю цхьайола гІишлош. НагахЬа санна уж организацеш бокъонца оарцагІйоале, цар торо я укх шера йола республике гІишлош хьалъяра план кхоачашъе а совхозийи колхозийи хьайбаша йІайхача, сийрдача, цІенача помещенешка Іа доаккхаргдола гІулакх вІаштІехьлаккха а.

Сийлахь-боккхача Октябра сийна шерра социалистически ях а йоаржаяь, юрташка производственни гІишлош хьалъяра план а шоай социалистически дехкараш а толамца кхоачашду «Чечингколхозстрой» объединене къахьегамхоша. Цар хакал хьалха чакхдаьхар укх шера бархІ бетта де лаьрхІа хинна деррига балхаш. ГІишлош хьалъяра балхаш во лелац цхьайолча совхозашка а. Цу организацей болхлоша хьинаре къахьийгад. Шоай гІулакхех лоархІабеш хиннаб кулгалхой, специалисташ. Цар халланза тІахьожам лоаттабаьб шоай подразделей балха, гІишлошъераша юкъе шерра ях йоаржаяьй, лакха овсарле а йолаш къахьегара эша хьалаш вІаштІехьдаьхал.

Цхьабакъда ала дезаш да еррига республика хьайийцача гІулакхаш во хилар. Юрта боахама министерства колхозашкеи совхозашкеи 89 процент мара кхоачашъяьян гІишлошъяра бархІ бетта план. ЧІоагГІа эсала лея гІишлош хьалъяра гІулакх уж балхаш шоаш леча совхозашка. Иштта эсал да гІулакхаш керда производственни мощносташ хьалъеча. 20 процент мара кхоачашъяьяц республике доахан чулоахкаде кхийш хьалдара план. Кхы а вогІа да гІулакхаш женеи коа тІарча оалхазараштеи эша помещенеш хьалъеча. Во латт наха чубаха цІеноп хьалдара гІулакхаш а.

Лоха я гІишлош хьалъяра темпаш «Чечингсельстрой» яхача треста балхаш леча моттигашка. Юрта боахама министерства колхозийи совхозийи гІишлош хьалъяра план 63 процента «Скотооткорм» треста боахамашка — 61 процента мара кхоачашъяьяц цо. ЧІоагГІа тІехьадаьхад «Грозвино» объединене совхозашта хий далара балхаш «Чечингушводстрой» управлене. Старо-Юртовски совхозе коа тІарча оалхазарий ферма еча «Чечингсельстрой» треста ПМК-101 шерагара шерага кхоачашъяц строительно-монтажни балхий план. Дукхача объекташка балхаш во даьд цо, ца даь балхаш дІаяздаьд.

Юрташка гІишлошъеча цхьайолча организацеша гІишлош хьалъяра прогрессивни формаш балха юкъейоалаяц, эсала латт къахьегам вІаштІехьбаккхара гІулакх, строительно-монтажни балхашта бокъонца тІахьожам лоаттабац, болхлошта эша культурно-бытови хьалаш вІаштІехьдахац, гІишлошъеча коллективашта юкъе политически кхетам балара болх эсала латт.

Юрташка гІишлош хьалъяра гІулакх эсал латтара керттерча бахьанех цаІ да заказчикаш йолча организацеша гІишлош сихагІа хьалъяь яхара бокъонца оарцагІйоалаш ца хилар. ХІанз а тІехьа къоастадаьлац юрта боахама министерства хьайбаш чулоахкаду помещенеш хьалъяреи реконструкци яреи дешаш. Хьалъяьнна помещенеш хий доацаш латташ моттигаш а я министерства боахамашка. Цу бахьанех болх ца беш латт хьогге а хьалъяь яьнна «Ингушский», «Орджоникидзе», «Гудермесский» совхозий, кхыча боахамий фермаш.

Цу тайпара гІулакхаш дІахо ла йиш йолаш дац. ХІанз, Іа дола духха ха ца йисача хана чІоагГІа оарцагІйоала беза гІишлошъеча организацей кулгалхой, специалисташ, партийни, профсоюзни организацеш, беррига гІишлошъераш Сийлахь-боккхача Октябра юбилейни шу долалуш шоаш тІаийца дехкараш кхоачаш а даь духьалбахара. Октябрь бутт эггара лоархІаме йола ха хила еза юрташкарча гІишлошъерашта.

ГІишлошъяра балхаш сезонни лоархІаш деце а ха шелъелча юрташка халагІа хул уж балхаш де. ТІаьла хилча, наькъаш телхача дукхагІа нийслу халонаш. Цудухьа хІара болх бе йиш йолча денах, сахьатах пайда эца беза гІишлошъераша шоай балха темпаш лакхъяра. ЧІоагГІа теркам тІабахийта беза укх шера яь яха лаьрхІача керттерча объекташта, уж хьалъеча участкашка хила еза еррига ресурсаш, техника, болхлой низ. ГІишлошъеча организацей кулгалхой, специалистий дехкар да колхозашкеи совхозашкеи халъеш латта объекташ ханнахьа яь яхара оарцагІбалар.

Юрташка гІишлош хьалъяра балхаш ледара лелара керттерча бахьанех цаІ да материально-техническа Іалашо эсала хилар. ГІишлой материалий управлене дехкар да юрташка хьалъеш латта гІишлош кирпишкаца, кІираца, кхыча материалашца Іалашъяр. ДукхагІа дІахена еза юрташта аьшкбетонни изделеш «Чечингпромстрой» объединене.

Юрта боахама министерства тоаданза яргъяц гІишлошъю организацеш проектно-технически документацеци электромеханически оборудованецеи Іалашъяр.

Ала дезаш да КПСС райкомашеи райисполкомашеи гІишлошъеча организацешта лерттІа кулгал деш ца хилар. Райкомашеи райисполкомашеи даим тІахьожам лоаттабе беза гІишлошъерий балха, уж кадрашца Іалашъеча, болхлошта эша культурно-бытови хьалаш вІаштІехьдоахача новкъостал де деза. Райкомаша тоабе беза гІишлошъеча коллективашта юкъера политически болх. Партийни советски организацеша хьадеха деза план а тІаийца социалистически дехкараш а кхоачашделга.

ГІишлошъерий сийлен дехкар да Октябра юбилейна шоаш тІаийца дехкараш кхоачаш а даь накъабахар.

МАССАНЕ КЪОАБАЛЪЮ

ДЕГ ТІАРА БАРКАЛ

Боаккха теркам тІабахийта биййшар тха колхоза къахьегамхоша Советски хьалкъа вахар дІахо а тоадарах бола партей правительстваи соцам. Дегаш гІоздаьнна, белабенна ладувгІаш бар са повкъостий агитатора из соцам тІабола газет дешача хана.

Ховш малара, вай паччахьалкхено деррига ду советски хьалкъа вахар тоадара. Дика гІойле яргъя цунах юрта бахача наха а. Геттара лоархІаме да производстве болх баь саг пенсеца Іалашвар.

Кастта Советий Іаьдала 50 шу дуза Шей хездергда вай, дикача толамашца цунна накъахахара тхоай хьинар кхоадц оаха. Партеи правительстваи соцамо тІахьех тхо кхы а лакхагІа толамаш даха.

М. БУБЛИКОВА,
Сунженский района «Победа» яхача колхоза бригадир.

●

ДІахо а Советски халкъа хьалторе лакхъяра йола КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш дог гІоздаьнна тІаийнар Грозненски локомотивни депо болхлоша.

— Тха йоакхо ярах оаха чІоагГІа баркал оал хьамсарча партенеи Советски правительстваненна, — йоах цар. Цу кердача документо кхы а дукхагІа низ беннаб тхона, яхаш дуви цар. Цудухьа кхы а хьинар айденна къахьегаш ба уж Октябра 50 шу дузача делача цІейна къахьегама совгІат кийчдара.

Машиннаькъахоша социалистически дехкараш тІаийцал халкъа мухь тІабола хІара поезд графикал хьалха дІакхачийта, хІара рейсах паччахьалкхенна пайда хилийта.

ХІанз тха бригада шийх аргІах йолча рейсах йола. Беслан яхача станце поезд дІайига езаш я из, оаха дош лу расписанех поезд дІакхачийта а, 150 килограмм доагор кхоле а. — аьлар машиниста Алиев Курбана. Иштта лакха толамаш доахаш къахьегаш ба депо слесараш, токараш, сварщикаш, аьшкпхьараш, станочникаш, кхыбараш.

Г. АХЛАЕВ.

КХОАЧАШЪЯЬЙ ИТТ БЕТТА ПЛАН

«Индпошив» фабрикана чуйоагІача № 5 йолча ателье иттлагІча сентябре кхоачашъяьй 10 бетта план, укх деношка ноябрь бетта чотах къахьегаш я ателье коллектив. Ер бутт чакхбоалаш цхьайтта бетта план кхоачашъе чІоагГІо яьй ателье мастераша. Ателье хІамаш тегаранта юкъе дикагІчарех лоархІаш ба мастераш Семенова, Бычкова, кхыбараш. ХІара бетта 140 — 180 процент кхоачашъю цар шоай производственни заданеш.

Р. АУШЕВ.

КОСМОСИ ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕССИ

МоллагІа юбилей — из эггара хьалха итогаш елга да. Космически заман итт шера юбилей йолаш а нийса хургда хаттар дича: космоса тохкам беш даьккхача итт шеро фу деннад Іилмана, техникана, халкъа боахама.

Йиззача бокъонах Іилман революце шераш да ала мегаргдолаш Іилмана селлара боккха ба цу итт шера лоархІам. Іилман доакъош кІезига дисад хІаддалца хьа из революци кІезига хьоккхаснна а дукха хьоккхаенна а ца хьоккхалуш. Эггара дукхагІа чулаьцнай цо геофизикеи астрофизикеи; боккха лоархІам ба цун радиофизикана, чІоагІача сухалий аэродинамикана, газови динамикана, атмосфера физикана, къаьстта а цун тІерча тІоанашта. Хьахиннад керда дисциплинаш: экспериментальни астрономи, космически биологии медицинеи, кхыдараш.

Кхы кІезигагІча лоархІаме хиндац космически итт шу техника дегІайоалаяра, цига а иштта шийтайпара революци хиннай. Итт шу хьалхагІа кхоачарг ма дий аьнна дагайоха а йиш ца хинначеи, вешта, башха эшаш а ца хинначеи нийсала классага кхаьчад. БелгГала гигантски (доккха) гІанаш даьхад миниатюризаце даькъе («гигантски», «миниатюрни» яха дешаш паггахьа мара хилац вІаши лалла латташ, цхьабакъда, хІанзара цар доалахол хила мегаргдолаш да). Бустамаши дозали зІемиглара проблема космически технике санна чІоагГІа цхьаннахьа а латтац. Хозахета даь дац космически аппараташ кийчъеш йолча американски заводашка дозал лохларга вугача хІара предложенех йоккхий премеш телаш хилар.

Кхы цхьакха а космонавтико дІадехараша «низ беш» техникана карагІдаьнна, хетаргахьа, лоархІамегІара принципиальни хІама — системаши агрегаташи балха тешаме хулга дикалгахьа эза лакхдар, балха тешаме хулга ІалашдергГдола керда Іилма-технически лардаш кийчъяр, балха тешаме хулга лакхдар керттера лархІар.

Балха тешаме хилара проблема космически технике санна чІоагГІа цхьаннахьа а латтац. Ховш да, масала, Бетта тІа ухийтача «Аполлон» яхача американски кема тІа увттаеш а космонавташ Лаьттан тІа юхабоагІилга шийх тийша долаш а йола двигатель 99.99 процент тешам болаш хила езилга, вешта аьлча, 10.000 двигателах цхьанне мара балха юкъерьяла «бокъо йоацилга». Цхьа оатхал болх ца беш сацарах еррига аппарат хІалак хила тарлу. ДІадахийта Іалаьмате дукха ахча дов, зехьа хиннад йоккхийча коллективаша хьийга къа, эггара хиланза яргйоаца сведенеш кхачац Іилмахошка. Космосе санна аьттув боацача хьалашка цхьаннахьа а бац болх аламий кулгаша хьаьча хІамаша, цхьабакъда, цхьаннахьа а эшац наргара балха тІа селлара чІоагГІа тешаме хулга. Космос караерзаеча доаха башха-дика толамаш — эшача боараме тешаме хулга хІанзарча техника Іалашдеш хилара, массаза а, юххьанца сигалъяхача хана па лой а, бух соццача кхаьчача Іалашдеш хилара дола тешал.

могаргдолаш мара-м ма хилийта ший хьаштдале. Цхьабакъда, цун ларда тІа хьаеш я стратегически баллистически ракеташ. Носитель кийчъе йолаяро чІоагГІа дегІайоалайир чІоагГІача доагорий хими, цхьацадола электронни промышленноста, металлурге доакъош.

Шийяр хьаечул дарегІа а аттагІа а хила мегар Францена американски ракета ийцача. АттагІеи дарегІеи хургъяр, нагахьа санна хургдолчунга ца а хьожаш, таханарча дийнахьа эшараш теркалдича. ХІаьта тахан баьннача аьттонах тІехьа тІайоагІача хана беза мах бала безаргба. Космонавтико дІадехараш кхоачаш-

ВАЙ ІИЛМАНА КАРАГІДАЬННАРАШ ХЬАГУЛ А ДАЬ ЮКЪЕДИХЬАД КОСМОС ІОМАЕЧЕИ КАРАЕРЗАЕЧЕИ. ИЗ ТАХНАРГА БОДА НИКЪ БИЛЛАБ ВАЙ МЕХНО, ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ЛАЬТТАН ИСКУССТВЕННИ СПУТНИК СИГАЛЪЯХИЙТАЙ, ЭГГАРА ХЬАЛХА КОСМОСЕ ВАХИЙТАВ САГ.

Сийлахь-йоккха Октябрьски Социалистически революце 50 шу. КПСС ЦК Тезисаш. М., 1967, ОагІ. 45.

ТІехлакхен тІехлохен температураш, лакха давленеш вакууми; вибраци; тІаІаьткъа боккха низ, дозал доаца моттиг ла могаш йола керда конструкцеш, прибораш, материалаш хьалрга кхоачавир космонавтико дІадехараша.

Космически техникана карагІдаьннараш лоархІаме да духхьал космически системаш дІахо эргайоахаш тоаяра хинна ца Іеш, техника деррига, кхыметтел космонавтикана эггара гаьнагІча а доакъой прогрессана а. Нагахьа санна мехко космонавтика даькъе болх бой мара из «дунен технически стандартий боарам тІа» лоатталургбоаца гІулакх эттад. Цу даькъе деча балхаша шоашта тІехьакхеду вож юхедиса техника доакъош, хьаю «заман боарам тІа» латта производства культура, новкъостал ду «гроссмейстерски» квалификацех йола кадраш кхеяра, образоване система айю. Лоацца аьлча, космически техника — из я хьа а лаьца хьозайича технически прогресса еррига зІы «хьалъякха» йиш йола звено.

Шоай космически аппараташ хьае хозахета гІертащ Англи, Франци, Итали, ФРГ, Канада, Япони санна дола мехкаш, хІаьта Англи, Франци, Япони, цул совгІа, — шоай ракеташ-носителаш хьае.

Французски ракета-носитель пайданера мухь беррига а 80 килограмм мара орбита тІа баккха деш боацача мехка промышленность шортига дегІаухаш а космонавтикана йоагІаш йола моттиг къоастаяьча мехкий промышленностаца къувса низ боацаш а хургья. Космически тохкамаш дарах боала практически пайда бувцача хана цкъаза тоъал белгалбаккхац еррига техника дегІайоалаяра бола цар лоархІам, хІаьта из-м, учет хала юлуш яле а, керттеръяр хІана яц аьнна йола фактор ма йий.

Цхьабакъда, йолаш я дикал а духкал а хІанзле а белгалйоаккхалуш йола факторащ. Іилмахоща хІанзле а лаьрхІай метеорологически спутникаша Іалашъергйола экономи, нагахьа санна цар новкъосталца массехк ди-бийса хьалхагІа хайна а хаоттам тешаме мишта хургба ха аьттув боале: ХІанзле а практике хьахьекхай океанаштен материкаштен тІагІолла тІехдоахаш телевизионни тІаьш а техка радиорелейни станцеш хьал ца е торо луш йолча бувзама спутникий рентабельность. Іомаеш я спутникаш тІареи орбитальни станцеш тІареи Іочуийцача информацех пайда эцаро юртеи хьуни боахаме, чкъьарий лувцача а чарахьал деча а, гидрологеи гІологеи ергйола гІойленаш.

Торгови кемаштеи граждански авиацеи навигаци Іалашъяра спутникий системана проект оттаеш я. Цул совгІа, диспетчерски службана пайда эца а лерхІ цу спутникех: лелаш долча кемаштен самолеташтен лостам телга, уж вІашка ца деттадолийтилга, кхыдараш. Спутникех пайда а эцаш даьхача геофизически бустамаша йиш хулийт материкашкарча къаьст-къаьстача гІайреи тайп-тайпарча пунктийи координаташ бокъонца миштай ха. Космосах практически пайда эцара перспективаш еррига а лаьрхІаяц укх тІа аьттехьа а. Уж перспективаш, космос ше мо мара, бух боацаш я. Царех цхьаьрех хІанз санна Іилмеи техникеи дегІадена доллашехьа а кхыметтел са а кхец вай, хІанале чакхъяьхача космосах пайда эцара цхьайолча аспектаех итт шу хьалхагІа са ца кхувш хиннача хана мо мара.

Цу тайппара, дІадахад хьалхара 10 шу. Из ха йолалуча юххье тамаш йолаш хийтта дукха хІамаш хІанз кхы мел дараш санна а хинна дІадахад. Сигалъухийта спутникаш моллагІчунга а дагаръюлургйолаш цхьа ха яр. ХІанз уж бІаьш я, хІаьта царна «каталогизаци» еш къаьстта службаш я. Цхьан хана хІара спутник сигала массаза йохийт йоккха событи хулар. ХІанз событи хилац лехкаш дола кемаш сигалдахийтачеи кхы а, бакъдар аьлча кІезигагІча даькъе, Бетта тІа а планеташ тІа а спутникаш яхийтачеи мара.

ДІахорча итт шера а космически аренах пайда эцарах хула практически гІойленаш йовзара даькъе иззамо психологически толам баргхиларга догдаха йиш я. ХІанз спутникага гІолла хьайоагІаш йола телевизионни программаш — хьаІаманза гІулакх да, цудухьа из диктора массаза а лаьрххІа хьа а кхайкаду. 10 шу даьнначул тІехьагІа шоай хана, «телефонни йеІий» метта уж дІаоттача хана, тамаш йолаш хийтта АТС-аш а санна вахара юкъейоагІаргья бувзама спутникаш. ХІанз спутника ураган йоагІилга хайча цецвоал, хІаьта из метеосводкашка къаьстта дашха а доашх. 10 шу даьнначул тІехьагІа метеорологически спутникаш вахара юкъейоагІаргья. ХІанзара шарашзонлаш йоагІаш санна. 10 шу даьнначул тІехьагІа кхы а айхагІа хургба космонавтиканеи техника кхыча доакъоштеи юкъера бувзам. Юххера а, итт шу даьнначул тІехьагІа цхьаннена а дагадохаргдац хаттар де: «Космосах фу пайда боал?». Космосах пайда ца эцаш хилча мишта вахаргва аьнна хетаргда наха, цхьан хана электричество йоацаш нах баьхаб аьлча, хІанз тамаш еш санна.

Юрий МАРИНИН,
АПН Іилман комментатор.

Гурахьа юв культураш дІаера боккха теркам тІабахийтаб МалгІабина района «Ингушский» совхоза шоллагІча отделене механизатораша. Дийнахьи буси оахомаш деш я тракторащ. Оахам даьчул тІехьагІа лаьтта тоа а деш ялат дІадув совхоза къахьегамхоша. ХІанзле 655 гектара тІа дІадийнад гурахьа дув кІа, кхы а ялат дІаде аьха кийча я ворхІ бІаь гектар.

СУРТА ТІА: гурахьа дув ялат дІадуwш я ЦІечоев Расамбина агрегат.

И. Плиева сурт.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Сийлахь-боккхача Октябра цІей тІанхоачаш паччахьалкхенга хьайбай продукци йоххара тІаийца лакхара социалистически дехкараш кхоачашдара беррига низ тІабахийта къахьегаш ба республика хьайбаш лелад ераш.

Республика жа леладерашта тІеххьа юбилейни дехкараш кхоачашдарах рапорт лу Нохч-ГІалгІайчен коа тІара оалхазараш леладераша.

ЦхьоалагІа октябрь тІанхоачаш паччахьалкхенга фуаш дохкара шера план 101 процент кхоачашъяьй. Колхозашкара, совхозашкара, кхы дукхача боахамашкара 36,5 миллион фуъ дІакхаьчад Даьхенга, из дІадахача шера укх ханаца нийсдича 18 процент дукхагІа хул.

Шоаш тІаийца социалистически дехкараш ханал хьалха кхоачашдаьд республика цхьайтта районо. Шу чакхдалале шера планал совгІа кхы а массехк миллион фуъ дІанхоачаргда приемни пунктаwка.

Юбилейни шера яхача-котамий продуктивность лакхъяьй колхозашкеи совхозашкеи. ДІабахача бархІ бетта хІара яхача котама тІехьара бетта 102 фуъ гулдаьд, хІаьта Грозненски района — 112.

Эггара дукхагІа фуаш гулдаьд Шелковской района Ленина цІерагІча колхозе, коа тІара оалхазараш леладеча Ермоловски совхозе — 127.

Республика коа тІара оалхазараш леладеча фермай къахьегамхоша тІехкхоачашде ларх юбилейни шерара дехкараш. Къахьегам дика вІаштІехьбаьнна толамца накъагІоргба 1968 шера.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

БОЛХ ДИКАГIА ЛЕЛАБЕ ЙИШ Я

Дизза шу даьннад Наьсарен районерча № 432 йолча Передвижной-механизированни колонне (хьалха СМУ-5) керда хержача партийни бюро болх бу.

Дукха гIишлонаш я цу организаце хьалъераш, дIахо планах хьалъе лаьрхIараш а. Духхьала укх цхьан районе яь ца Iеш кхыча доалахарча районашка а (МалгIабика, Сунженски, Ачхой-Мартановски) дукха я цуя болхлоша хьалъяь а хьалъе йолаяь а промышленни а юртбоахама объекташ.

Шоай декхараш сийленца кхоачашду ПМК дукхагIболча каменщикаша, плотникаша, штукатураша, монтажникаша, кхыбараша. Нормаш тIехкхоачашъю цар, балха овсарле лакха я, хьалер дика ду.

Лакхара социалистически декхараш тIа а ийца уж дика кхоачашдеш а ба уж юбилейни шера. КПСС Центральни Комитета «Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 50 шу» яхача Тезисаша хьинар айлаьд гIишлонхой — шерра яьржай укхаза социалистически яхь. Яхье баьннарашта юкъе ба коммунисташ, комсомольцаш.

Партийни организаце хьалхленца, цун хьехамца даьхад ПМК шоай толамаш, коммунисташ ба болх берашта юкъе яхь йоаржаьраш, Тезисаш ювцаш лекцеш, беседаш яьраш. Октябра 50 шу дизара сийна обязательстваш кхоачашъелга вIаштIехьдоккхараш.

ХIара бетта хиннача партийни собранешка дийцад производственни гIулакхаш, юбилейни шерарча беттай планаш кхоачашъяра эшараш, керда кадраш кийчъелга, йолашяраш шоай моттигашка чIоагIъелга, дикагIбарий опыт царна йовзийталга, гIишлонашка дIабода мах лохбелга, йиллача хана объекташ эксплуатаце дIалулга, кхы дукхадараш.

Теркал ца деш дитадац укхаза вIашагIъеллача экономически Совета балхаш, кулгалдаьд юкъарча организацей балхашта а.

20 сагах латташ агитколлектив я колонне кулгалдеш керттера инженер нов. Чербижев а волаш. «ГIишлошъер» яхаш пенгазет а да.

Цхьабакъда, цхьадола гIулакхаш, укхаза кхоачашдаь даце а. данза дисараш дукхагIа да. Из дика кхетадеш коммунисташ а ба. Къаьстта дика гучадаьлар из 22-ча сентябре хиннача отчетно - хоржама собране.

Лоацца аьлча. дIадахача шера лаьттачул дикагIа укх юбилейни шерара латта декхар дола производственни гIулакхаш вогIа латт хIана. Масала. дIадахача шера 4-ча квартале производственни план тIехкхоачашъяьяр ПМК. Дика болх барах вай республикански Сийлен доска тIа яьккхаяр коллектив. Укх шера кхы тайпа да сурт. Юбилейни шера 8 бетта генподряда планах 1.201 эзар сома строительно-монтажни балхаш дедезача 914 эзар сома балхаш мара даьдац, вешта аьлча 76 процент. Планах шоай низаца цу юкъа кхоачашде деза балхаш 919 эзар сом даьле, кхоачашдаьраш 812 эзар сома мара дац — 83,3 процент.

Цу цифраша хьахьокх ПМК кулгалхоша, партийни организаце пачхьалкхен план кхоачаш ца яра увттаду бахьанаш шоашта кIал дара йоацаш хилар — субподрядни организацеша тIехьатетт тха балхаш, яхаш. Укхаза хатта доагIа: ахкар шоаш кхоачашде деза балхаш хьан тIехьатетт аьнна!? 83,3 процент мара мича кхоачашдаьд ахкар шоай балхаш!

Планага диллача къахьегама овсарле 90,8 процент мара яц.

Кхоачамхиллад бац колонне говзал лакха йола каменщикаш, плотникаш, штукатураш, маляраш, кхыбола специалисташ. Уж ца хилар бахьан долаш дIахо хьал ца еш сецаьй Наьсарен районерен Серноводскерен юртбоахама техникумаш, цунца дувзаденна да август бетта план кхоачаш ца яр а. Ший ханнахьа эксплуатаце дIа ца луш йисай Ачхой-Мартанера школа а.

Болхлой ца хилар да из. ХIана бац уж? Бац Iома ца бар, болаш бараш лора ца бар бахьан долаш. Нагахьа санна 1966-ча шера ПМК 57 керда каменщик кийчваьвале, 15 каменщика, 11 бетонщика, 11 штукатура шоай говзал лакхъяьяле, укх шера керда Iомаваь цхьаккха а вац.

Цо хьахьокх партийни организаце кадрай болх ледара бита хилар. Керттера инженер нов. Чербижев, ПТО начальник нов. Тутаев, прорабаш, мастераш (царна юкъе коммунисташ) бар, цу гIулакха йоакхо е езараш партийни организаце хьалхленна. Из даьлац.

Массехк шу даьннад «Экажевский» совхоза ремонтно - механически мастерски хьалъе йолаяь. Яла гарга а яц. Иштта да «Ингушский» совхоза мастерски хьалъяь яккхара гIулакх а. Наха баха хьалле доладаьча дуккхача шIенох хIанзалца цхьа цIа даь даьннадац.

Цу гIулакханга партийни организаци юстаро лийннай, коммунисташа шоай авангардни болх ледара лелабаьб. Производственни дисциплина лохъеннай, кIезига лоаттабаьб къовсам прогульщикашца.

Постройкомо социалистически яхьа итогаш хан-ханнахьа яьяц, кхоачамбоацаш лел коммунистически къахьегама болам, дикагIбараш хоастабелга, царна совгIаташ телилга, цар опыт новкъосташта дIайовзийталга, цIе вымпелаш яхье котбаьннарашта телилга.

Йизза йоакхо яьяц партийни а профсоюзни а организацеша болхлой вахара хьал - тоений а.

Бизза пайда эцац кхарарча технихах.

ТIагIертта ший болх беш хиннаяц халкъа тIахьожама группа (кулгалхо нов. Тутаев). Дукха дисад цу бIарг дIа ца кхоачаш кхоачамбоацараш.

Дуккхача кхоачамбоацарех дийцар собране къамаьл даьча коммунисташа, белгалдаьхар болх тоабара дIахо де дезараш.

ДикагIбарех ба ала йиш яц нагляди агитаце болх а.

Керда хержача партийни бюро сийлен декхар да юбилейни шера тIаийца лакхара социалистически декхараш ший ханнахьа кхоачашдара шоай колонна коллектив оарцагIъяккхар, объекташ йиллача хана эксплуатаце дIаялар.

Керда партийни бюро хержар ПМК коммунисташа. Цун секретаралла юха а нов. Хаутиев С. хержар.

У. АХМЕТОВ.

ДЫНА ДУХЬАЛАРЧА ПРОПАГАНДА— ЦАХАДДАШ ТЕРКО

Гудермеса района юххьанцарча партийни организацеша боккха терkам тIабохийт къахьегамхошта атеистически кхетам балара, шерра къовсам лоаттабу дIаяхача замай тIехьадиса гIулакхаш леладерашца. Цу гIулакха лаьрхIа «Гудермес» яхача мехкдаьтта промыслаи Новогрозненски юрта Советеи парторганизацешта кинолекторещ елга, лекцеш ешилгеи докладаш елгеи вIаштIехьдоах, атеистически темаех сайренаш ю. Уж тайпа мероприятеш чакхъяьхай цар «Степной» яхача совхозе, Новогрозненски юрта бахача наха хьалхашка. Тайп-тайпара хул лектораш ешача лекцей темаш а.

Педучилища парторганизаце педколлектив оарцагIйоах студенташта юкъе ден-денна атеистически болх бара. Студенташта атеистически кхетам лургболаш вIаштIехьйоах хьехархоша шоай занятеш. Къаьстта из дика вIаштIехьдоал физика, химе, природоведене, литература урокашка. Масала, истори хьехача хьехархочо П. И. Мысовскаяс студентащца йийлай темаш: «Ды хьахилари цун реакционни маIани» «ГIанаш» яха темаш, хIаьта хьехархочо Н. А. Федорищевас, цIи хезача эрсий художникий Сурикова — «Боярыня Морозова», Перова — «Сельский крестный ход на пасху», Репина — «Протодьякон» яхача произведений дына духьалара мотиваш йийцай. Литература хьехача хьехархочо К. С. Красильниковас студенташта дика антирелигиозни кхетам луш вIаштIехьдаьккхар А. М. Горьке «Ши даьла», Я. Гашека «Урок закона божьего» яха произведенеш ювцилга.

Атеистически пропаганда ечча къаьстта терkам тIабохийт хьехархоша тайп-тайпарча сектай догматикашта критика яра. Хьехархочо Е. М. Албаевас студентащца спецзанятеш дIахьош евангельски христианий, баптистий, пятидесятникий, адвентистийи неговостийи сектай реакционни чулоацам гучабаьккхар.

Нохчийи гIалгIайи къамах болча студентаех латтача группашка училища хьехархоша бусалба дын догматикашта критика еш дола книжкаш Iомаделга вIаштIехьдоах. Хьехархочун Х. Г. Гамбулатова кулгаца «Фу хьех къорIа», «Бусалба секташ Нохч-ГIалгIайчене» иштта кхыйола темаш юви.

Атеистически пропагандах лекторски группа вIашагIъеллай партийни организаце. Цунна юкъебоагIа хьехархой А. И. Шарарина, Л. М. Матюхина, П. Л. Красильникова, П. И. Мысовская иштта кхыбараш. Студенташта хьалхашка дукха ха йоаццаш «Киназах хIана къаьстар уж?», «Iилмеи дын», «Марксизма-ленинизма дынах фу йоах» яха лекцеш йийшар цар. Лекторски группа болх дика вIаштIехьбаьккхаб хьехархочо коммунистка нов. Приваловас.

Атеистически темаех лекцеш ешача дика дакъа лоац студенташа а. Царех ба студенташ А. Джанаева, С. Пайзулаев, С. Вайханов, В. Лакуев.

Педучилища библиотеке каста-каста Iилман-популярни кердача литература стендаш кийчъю цар, антирелигиозни темаех студенташта консультаци тел.

Атеистически пропаганда дешаш каст-каста партийни собранешка дувцаш хул. Масала, дукха ха йоацца «Кавказ» яхача колхоза коммунисташа дына духьаларча пропаганда дешашта бIарчча партийни собрани хетайир. Собране белгаллир дына духьалара пропаганда колхоза болхлошта юкъе дикагIа вIаштIехьъяккхара дешаш. Цу гIулакха лаьрхIа лекторски группа вIашгIъеллар партийни организаце. Цунна кулгалду школа директора нов. Ибрагимова. ХIанз хан-ханнахьа клубе, фермашка, кхаш леладеча бригадашка колхозхошта хьалхашка дына духьалара лекцеш еш лекторски группо.

Н. АСТАХОВ,
журналист.

ТОАБЕННАБ СОВЕТИЙ БОЛХ

Юххьанцарча партийни организацеша цхьана парте Урус-Мартана райкома цийса вIаштIехьдаьккхар юрта советий кулгалду органаш хаьржара гIулакх. Цар состава юкъе хержар дика дийшаи йокцха опыт йолеи нах. Нагахьа санна дIадахача шерашка юртий Советий исполкомий членашта юкъе лаккхехьара образовани йолаш 5,3 процент депутаташ мара хиннабеце, укх шера хоржамаш хинначул тIехьагIа исполкомашка 31 процент депутаташ лаккхехьара образовани йолаш ба.

КIезига лоархIам болаш яц ер санна йола факт а. Советий исполкомий членаш ба тайп-тайпарча организацешкеи учреждениешкеи къахьегаш бола нах. Юрта советашта цу хIамо новкъостал ду боахами культуре хьалхьеча дукхагIа влияни ю.

ХIинз «Къахьегамхой депутатий юртан поселковни Советий болх тоабарах КПСС ЦК баьча соцамга хьалхле а лелаеш юрта советаша дукхагIа терко ю юрта вахара лоархIамерча дешай. Культпросветучреждений, халкъа просвещене, торговле общественни кхачан органий болх тоабара зовгIа юрта Советаша дукхагIа терко ю юрта боахама производства а.

Шоай заседанешкеи сессешкеи юрта Советаша дукхагIа лоархIамера дешаш дувц. Шоай беррига болх массазарча комиссешка гIолла чакхбоаккх цар. Укхаза белгалдаккха дезаш да укх тIеххьарча хана цу комиссей лоархIам лакхбенналга.

Хьалха дIадахача шерашка баьчул дуккха зикагIа болх бу ГIойтIарча юрта Совета массазарча комиссеша. Нов. Аслаханова кулгаллеча массазарча комиссе боккха болх чакхбоаккх. Юрта мел долча наькъашта гравий йиллай. тIаьшта ремонт яьй. хьаллеш латт культура ЦIа. Массехк эзар га егIай. Ший декхараш дика кхоачашду нов. Зебирова кулгаллеча юрта боахама массазарча комиссе. «Красноармейский» яхача совхоза производства отраслеш дегIайоалалра дукха терко яьй.

Эггара йоккхагIа йола хьалха тIехьаюсаш хинна Урус-Мартана юрта Совет хIанз районе толашагIа яр я. Берригача депутаташа хьинаре дакъа лоац юрта боахами культурен хьалъеча. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузача денна накъайодача, юрта Совета карагIдоал юрта боахама продукташта заготовкаш яра план толампа кхоачашъе. Иштта, масала, дулха заготовкаш яра ийс бетта план 110 процент кхоачашъяьй, хIаьта соахкарчул 169 процент дукхагIа дулха заготовкаш яьй.

Холуш тоабаьб шоай болх Рошнечуйски, Гехински, Шалажински юрта Советаша.

Бакъда, Советий балха юкъе хIанз а дукха кхоачамбоацараш да. Цулухьа парте райкомо, къахьегамхой депутатий райисполкомо дукха терко ю цар болх тоабара. Цу хьакъехьа отта а йир чIоагI а йир КПСС ЦК соцам кхоачашбара йола мероприятеш. Райисполкомо каст-каста юртий Советий председателий семинараш ю. Цар новкъостал ду юртий Советий председателий говзал лакхъяра, исполкомий болх дерттIа вIаштIехьбаккхара. Бахача наха юкъе бу идеологически кхетамеи болх тоабара, исполкомашта, депутаташта практически новкъостал дара, парте райкомо вIашагIъехкай территориальни партийни организацеш.

Шоаш баьча балхах даьца харжархошта хьалхашка депутаташа каст-каста отчеташ ю — из да харжархоща депутатий бувзамаш чIоагIдар. хIаьта иштта цу хIамо новкъостал ду балха юкъе нийслу кхоачамбоацараш дIадахара. Цулухьа тха района юртий Советий депутаташа каст-каста вIашагIкхетт шоай харжархошца, цар хьашташ дизза кхоачашду.

А. ПАЛЬЧАК,
КПСС райкома партийно-организационни балха отдела заведующи.

Даим юсаргйолаш Памятни байракх яхара социалистически яхье яьннача Грозненский химически комбината цехашта юкъе юбилейни шера даим хьалха латт № 32 йолча цеха коллектив. Валови продукци арахецара ийс бетта план, ханал ях ди хьалха, 24-ча сентябре кхоачашъяьй цеха болхлоша. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца спирт бIаьш эзараш сома маьха да. Сентябрь бетта план а 104 процент гаргга кхоачашъяьй цар.

Нхоамбарай экономи ярай тIехьа а чIоагIа къовсам лоаттабу цеха коллективо. Ийс бетта планах лаьрхIачул совгIа кхоьь бедал 1,9 процент я. Из бахьан долаш паччахьалкхенна кходаьд эзараш сомаш ахча. ХIара сменах нормаш 125—130 процент кхоачашъеш, хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба аппаратчикаш, машинисташ Патапова Лида, Мысочник Николай, Камышников Виктор, Коваленко Лидия, Бояркина Тамара, кхы дукхабараш а.

СУРТА ТIА: воккхагIвола машинист Н. Мысочник болх беш ва.

И. Плиева сурт.

ДИКА ХУВЦАМАШ

Соахка дена «Червленский» колхоза хьайбаш леладеча фермай балха юкъе белгалъе йиш йола дика эргалонаш нийсъеннай.

1966 шера шура яккхара план кхоачашъяназар колхозо. Планах яккха езаш хинначул 110 тонн кIезигагIа хилар шура. Кхыча тайпара лел хьайбаш леледерий гIулакхаш укх шера. Духхьала цхьоалагIча ферма къахьегамхоша ийс бетта планах лийрхIачул 110 центнер дукхагIа яьккхай шура, хIаьта ерригача колхозе дIадахача шера укх ханаца нийсдича хIара беттача Iаттагара яьккхар 107 килограмм дукхагIа я. Иштта тIеххкоачашъяьй боахаме ийс бетта паччахьалкхенга шура йохкара план а.

Йоаккхаш йола шура тIакхетар керттера бахьан хьайбашта укх тIехьарча хана дика доакъар доагIIача боараме телилга да. «Червленский» колхоза даьгIенашка хайра буц йоалага дика ховш да.

Цул совгIа доахан доацаш цига доажалеш колхоза 50 эзар устагIа. Цудухьа геттара лоархIаме да цу боахаме хьайбашта шортта баьцаш, доакъара лаьрхIа тайп-тайпара культураш дIаер. Из кхетаде баьннаб укх тIеххьарча хана колхоза кулгалхой. Фермашта юхе 500 гектара тIа рожь дIадийна баьннаб укхаза. Цига гурахьеи бIаьстан юхьеи доажадергда хьайбаш.

ХIанз сарахьа доахан ферме детта чудоаладича хIара Iатта 20 килограмм моша хьажкIаш лу. Цул совгIа уж даим бийсана доажалу.

Ер шу дIадолалуш 363 бетта етт бар колхозе. Царца тоъала дукха дар 10—12 шу даьнна хайра шура ца луш дола къаьна доахан. Къаьна доахан Iула юкъера дIадаьха духхьашха лахкача дикача доахах дола шинараш хьатехад Iулах.

Керда доахан говзача доаркашка дIаденнад. Царех цхьабараша хIанзле укх юбилейни шера шоаш тIаийца социалистически декхараш тIеххкоачашдаьд. Царех я Курбанова Зинаида, Нурмагомедова Мария. Зинаидас хIара ше лелабеча Iаттагара укх шера 1350 килограмм шура яккха езача хIанзле ши эзар килограмм шура яьккхай.

Доакъара рацион каст-каста эргайоах. Хьайбаш коа кхоаба моттигаш цIена лелаю. Доакъар кхомболаш леладу. Деррига Iалашдаь доакъар доахан Iапгара доахаргдолча фермашта юхе дIаоттадаьд.

ХIанз хIара дийнахьа 2200 килограмм шура йоаккх колхозе. ХIара Iаттагара лаьрхIача 5—6 килограмм хул цох. Иштта гIулакхаш дIахо йоадача хана а леле шура яккхара шера план а тIаийца декхараш а то лампа кхоачашдергда боахамо.

Цхьабакъда деррига балхаш кулгаца ду фермашка. Цхьаккха механизаци яц укхаза. Дукха хувцалу фермашка доаркаш. Из IатIкъ цар балха.

С. СУЛТАНГИРЕЕВ.

БУРУВДЕТТАРИЙ КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

Бурув деттача мастера Шишов Василе болх бу 20 шу ха я: цудухьа хургда МалгIабике бахача наха из дика вовзилга. Мелови мехкдаьтта доалла моттигаш эггара хьалха хьайийлларех цаI ва из.

Соахка № 870 йолча скважинана бурув техар цун бригада. Шишова ший бригада членашта дIадовзийтар бурув тохара декхараш, дIайовзийтар геолого-технически наряд. Цхьа шу ха яр царна бурув тоха еннар. Дика дIадолалир хьалхара бурув тохара балхаш, бакъда, мелови тIоанашка IотIакхаьчача дукха халонаш духхьалэттар царна. Бурув деттара балхаш дика довзача мастера Шишов Василе хьалхе а кийчъяьча сульфит-спиртови бардаи генарий чIорашеи чIоагIа гIо дир бурув деттарашта. Иштта хьалхашка увтта тайп-тайпара халонаш дIа а йоахаш, шоай болх дIахо бихьар бригада членаша. Укх шера хьалхарча бетташка цу бригада коллективо балхаш даьча моттиге мехкдаьтта кIеж техар.

Цул тIехьагIа № 883 йолча скважинана бурув тоха зийзар бурувдеттарий. Ялх бетта теха бала безар цар из бурув. Кхыметтел уж балхаш дукха даь вола мастер Шишов а варселларча кIезигача хана кхувргийте уж балхаш кхоачашдаь даха яхаш шек вувлаш. Бурув деттача контора станока балха сухал бетта 257 метр мара яц. бакъда сухал 520 метр йолаш тхоай станокага болх байта лаьрхIал оаха, аьлар цар бурув деттача контора директорага С. А. Темираевга, партбюро секретарага Б. Б. Албогачиевга. Атта декхар дацар цхьан шера шиъ мехкдаьтта кIеж тохийталга.

Мастера юха а дийцар болхлошта бурув деттача балхах даьца а, нийсъяла тарлуча халонех а. Бригада членаш шоай низ ца кхобеш езаш йолча сухалца станокага болх байта вIашагIделлар. 23 феврале эггара хьалхарча метрашта бурув тоха болабелар. Балхаш дIадолаладаьча хьалхарча бетта бурув тохача станока сухал 1020 метр яр. Цхьайолча хана деннеи бийсаннеи чу ца волаш болх бора мастера Шишова а цун дIамагIаша а.

Бригаде керда хьайбаьча болхлошта шоай декхар дIадовзийташ, балха говзал дIаIомаеш а хулар из. Цудухьа къона бурувдеттараш Д. Галиков, У. Цуроев шоай балхах дика кхийтта а кхийтта бурувдеттарий гIончаш а хинна болх бе баьлар. У. Цуроева дукха ха яладехьа 4-гIа разряд а яьккха лакхера балхаш ю вaьлар.

Зехьа довзар барт тайнача коллективо хьийга къа. Йиллача хана 3076 метр кIоарга бурув теха баьлар уж скважина.

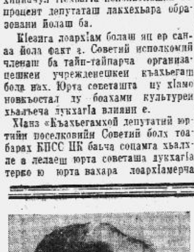
ЦхьоалагIеи шоллагIеи объект йовзара 40 ди ха еннаяр бурувдеттарашта. Цхьан объекте хилазар мехкдаьтта. шоллагIча объекте мелови мехкдаьтта хилар белгалла гучадаьлар. 16 сентябре Iуйрийна яьхка хьаэйттар цементаж ю агрегаташ. Бурув техача моттиге хий Iочу а дахийта маркхалли плаеташи хьатIадаха болабелар. Цул тIехьагIа юха хьатIадаьккхар хий. хин тIехьа турбашка гIолла гази мехкдаьттеи хьаха доладелар. Мехкдаьтта геттара дукха хьадоладелар тIоанашта кислотни обработка яьчул тIехьагIа.

Иштта 8 беттеи 16 дийнахьеи шоллагIа скважинага мехкдаьтта кIеж техийтар мастера Шишова кулгаллеча бригада. Ер шу доладелча дена цу бригада коллектив 3576 метр лоаман породашта бурув теха яьннай. ХIаьта я юбилейни шу чакхдалалехьа цох 5.000 метр е а дерхI цар.

ХIанз Василий Шишова кулгалду бригада лоархIаме задани кхоачашъеш я. ГIишлошъераш лоаман отложенешка юллача ялх километр йIаьха йолча буровойна бурув тохаргдараш а Василий керте латта бригада я. Бурувдеттараш сихбена гIо деш ба гIишлошъерашта: Советски Iаьдала 50 шу дузача денна накъаболхаш, МалгIабика эггара кIоаргагIча скважина хьалхарча метрашта бурув тоха дIадоладара.

В. ТАГУРОВ.

ДАГАДОАГIА ТХОНА ШО, НОВКЪОСТИЙ!

Ткъаь иттлагIа шераш. ЖIайрахен чIоже. Дийхка хьуна хьажах йиза курорт «Армхи» сатийна улл маьлха атагIа. Тхо, кIаьнкаш, делкъийга Iодувшадеча сахьатах пайдла даь а гIулакх доацаш, хьунагIа а даха, сов саготдаларах мича лелхаргда а ца ховш лела. Цхьабараш меккъа Iадаца кхера теха чудайта гIерт гаьн тIара гаьн тIа а кхувсалуш лела гIар-тата доаца хьазалг. Вожаш каетташ хьайоахаш мангал - комараш а йолаш. маьлхо бIоахбаь из сом доэш ца хетачох бага а кхувсаш лел.

КIаьнкашта сагота моттиг я курорт. Са къерлалац боккхагIа болча нахаца а. Цар ха путевка хоадаль я. Тхоца, кIаьнкашца гIулакх ца хила хьашт дар, Iовдала дале а. моллагIа хIама дергдолаш ба уж.

Оарц! ГIараш хезар хьуна юкъера. баь тIа гучабаьлар цхьа нах. Ирача мухалех IочувоагIар хоза даьцна мехкаш а долаш вола саг. Из воагIа байя довзаш ког а болаш, хоза яьштатски гимнастерка тIаювхаш дола деза дегI аркъал а серталеш. шерача тIеххарах тайса нана цIелгаш а долаш. «Полковоцна Фрунзена тара ва!» — бордболагIа йоах теба дагIача тхона юкъерча цхьанне.

Фрунзена тара вола саг эккхийта. безаме хьахьежар бIара кIал лечкъа дагIача тхогахьа. тIаккха лаьрхIа шийнарча новкъосташка тхо дувцаш цхьа къамаьл ду цо:

— Индейнаш багIа дIа теба. Вайна никъ хьеха мегар цар. Царна дика ховш хургда къайлагIа долха наькъа такилгаш. Бераш, хи тIа малагIча новкъа гIолла даха деза хьахьокхаргдацар-теш оаш тхога?

ОалхазарийIуя санна. бIара гаьнашта юкъера дIаврахьийлхар тхо, из гIулакх тхоашка кхачоах гIал а даха. Цхьана Iодолхаш боккхагIбарашка шоттига хетт оаха, из даьнна мехкаш дар малав, хий сенна деза цунна, яхаш.

Облисполкома председатель Горчханов Iисий Iаьла. Цо курорта новкъостал дергда гидроэлектростанци хьалъе.

А, тхо цунна дахар довнзар. ГIирс хьалбар фуд тхона дика хов. Керда санаторни корпус хьалъечара цементи кирпишки кхухь оаха. Хи тIа хьайра а юлл оаха. хIаьта лалла —иззамо зIамига фонтан.

УвгIаш доагIача. сов массал човах дахача Армхина юхе Iокхаьчача, уйла тIаеразаяь хьежаш дагIа тхо, мичара дIаволалур-хьогI облисполкома председатель яхаш. Мичай цунга цемент? Мичай турбина? Эггара хьалха эггара аттагIеи керттереи долчунгара дIаволавала мег из: тIоцца сунт теха хий дIакъовла.

Долла кIама а къамаьлаща чакхдаьлар, боккхагIчар массаза а из иштта хулаш долчча тайпара. Дехке а даьнна, кхы хьиси доацаш дадувгIаш дар тхо кхетадеш доацача дешашка: лимит... хин режим... организовать... киловатт...

...ШоллагIа ахка а Маьлха атагIа даьккхар аз. УвагIйодаш латтар гидростанци. Электрикаш, каменщикаш бар болх беш. Шаькха а бIаргавайра сона цига облисполкома председатель, цхьабакъда, цо кIаьта а тIеро дIаяьккханзар гимнастерка! Цхьаккха хьастам а тоханзар! ХIаьта цу юкъа, прорабаштеи курорта болхлоштеи юкъе кхесташ лелача сона каст-каста хозар: «Iаьлас новкъостал дергда...», «Горчхановга аргда вай»...

Кхетадеш доаца боккхагIбарий дуне.

ХIаьта хIанз, бIаьшерен кхоалагIа дакъа дIадаьннач тIехьагIа, республика центральни архива читальни зале вагIа со. хана йIоахалла IажагIбесса лестача каьхата листаш хьа а ехкаш. «Еза-йоккхача промышленноста наркомага нов. Г. К. Орджоникидзега. ЖIайрахьен чIоже йоккха йоаца ГЭС хьалъе лаьрхIад оаха. Нов. Винтера новкъосталах цунна хьаккхьчай турбинеи генератори. Из хьалъелга бюджета юкъедихьалар, цхьабакъда, крае цунна юкъера дIаьккхай из ахчанна дувзаденна. 280 эзар сом дола... ГЭС эш мехкдаьттахоштеи еза-йоккхача промышленноста болхлоштеи лаьрхIа йолча курорта. Ерригача ЖIайрахен района а эш из. Хьа новкъостал дех оаха».

КIалгIолла яздаь кулг: облисполкома председатель **А. Горчханов.**

Сергона хайналар ЖIайрахе фу моттиг я. Цу лоамашка ма гулбаьбий цо доамарой — партизанаш Деникина духьала тIом бе.

...18 зи даьннача гIолла кхаьчар ЖIайрахьенна дийха новкъостал. «РСФСР Совнарком, Москва, Кремль» аьнна штамп тIайола документ деш аз: ГЭС-а ахча хьожадолда. Облисполком декхарийла йойла биъ бутт балалехьа гIирс хьалбаь баккха. Ши бутт балалехьа хьалъяь йоаккхийла керда санатори корпус. из дIакхоачашъерга 230 эзар сом дахийта облисполкома мукъа а луш.

Уж тайпа «Хьастамаш детта» дийзад облисполкома председатела зIамигача ЖIайроаха.

ДагалоххарагIа аргда вай хьастамех. ГЭС-ан курортан уж эшар 2700 килограмм. Из гIулакх леладе а дийзад даим облисполкома викал волаш Москве вагIачун. Кхыметтел хьастамаш а, кхыметтел санаторена белье а, мебель а столицерча лакхагIа йолча инстанцешка гIолла яха езаш хулар — иштта халача хьал тIа бар мокх цу хана.

Цу хана вай советски Iаьдала керте лаьттачуи гIулакхех керттера йоаца цхьа эпизод мара ювцанзар аз. Цу тайпара эпизодаш бIаьш я. ТкъоалагIча шерий шоллагIча ах даькъагара денз 1934 шерага кхаччалца (краевой организацешка балхаш деш хинна ха мара юкъера ца йолаш) ГIалгIай облисполкома керте лаьттав Горчханов. 1934 шера. вежарашха йола ши область вIашагIтехачул тIехьагIа. Нохч - ГIалгIай облисполкома председатель хилар цунах.

Вай деношка а моллагIча облисполкома боллаш болча массазарбар санна болча балха бIаьш эпизодаш. ХIаьта а, хьалагайохаргъя вай цу замалахьа мишта ха яр.

КIайбандиташа йохаяь а яйха а йола Советски ГIалгIайче оаькъара юкъера хьалгIотташ яр. Юха хьалъеш яр деникинцаша йоагаяь юрташ. Снарядаша аькха лаьтташ оахаш бар ахархой. 9 сажен дIаьхеи 2 сажен шереи тIий тилларах дола дош облисполкомо къаьстта заседани а яь дувца дезаш хиннад...

ТIаккха школаш! ТIаккха дIаде фу! ТIаккха кулакаш... Партийно-советски болхлошта кIийленна а хувшаш топаш йийтта бандиташ, тIаккха...

Тхо, кIаьнкаш, хьогаш тIехьа хьежар Буро тIа балха ухаш хиннача тхоай коа баьхача бехктоххамерча болхлошта (цу хана иштта оалар царех): икка дарбакъа чура хьалдагIар ерзаньяьккхача тепчий ко.

Денна учрежденешка беш хинна болх, тишъяьча областа экономикеи быти дертIаьккхар. революци дIахо хьолга дар царна. Кхыметтел дIаухийтачеи хьачудоагIачеи хана увттаю номераш а тIалатташ долча казени каьхатех а холу цу эггара хьалха керда вахар вIашагIделлараша мел чIоагIа уйла тIайохийташи шоашкхо ца беши болх баьб.

КIийлен тIара топ теха вийна новкъост дIаволлар цар.

Дот тохаволийташ тамаш йора эггара хьалхара трактор гучаяларах.

Саггота йоакхо е езаш долча хIамашта юкъе гIолла исполкоме сахьувзалеш дувца дезаш хулар школаши эггара хьалхара детдоми вIашагIлоххара ахча мичара дахьаргда яха дош, ТIаккха. дега хала доллашехьа а, сопам бора: ханна промышленностах хьадаккха, мелиорацех, телефонизацех хьадаккха.

Ханна.

ГIалгIай областа итт шу дузаш эггара халагIа йола ха тIехьашкахьа йисай ала йиш йолаш бар уж.

Цу дийнахьа «Власть труда» яхача газета енна ший интервью иштта дIайолайир Горчханова: «Революци ялалехьа цхьаккха хIама дацар вай. Школех эрригача областе Бурочара ши класс йола цаI. Медицина яхар фий а хацар ГIалгIашкахьа. Юрта боахам сопаш латтар. Промышленность вIалла я а яцар».

ХIаьта итт шера юбилейга кхаьчача хана? 22 предприяти, 35 школа, 11 техникуми профшколеи. Шозза дукхагIа хиннад дIадув даьтта. Хьайийллай 25 изба-читальни. Газето доккхал а деш белгалдоахар. арахецача продукцегеи конструкцегеи йиллача мехка эггара дикагIа йола хьайра Наьсарен-Вокзале хьалъяь хилар.

Iилман культуран зворецашка, дунеи тIа эггара боккхагIа болча Братски ГЭС-а низага даьннача вай

ХАННАХЬА КИЙЧО А ЯЬ ДIАБОЛАБАЬБ БОЛХ

Укх юбилейни шера паччахьалкхенга 6880 тонн комсаш йохка езаш я Наурски района «Советская Россия» яха чхьагIар доаккха совхоз, хIаьта боахамо тIаийца социалистически декхар кхы а лакхагIа да. ХIанз чуийнна комсаш чуэцаш ба укхаза. Из болх 12-ча сентября дIаболабаьб. Совхоза болхлой боацаш комсаш хьайоахача къахьегаш ба Нохч - ГIалгIай педучилищаи Грозкерча № 10 йолча профессионально - технически училищаи дешархой. Берригаш лаьрхIача 1200 саг ва совхоза комсаш чуэцача къахьегаш.

IуйрИйна 6 сахьати 45 минути яьлча линейках дIаэттар дешархой. Цига дежурни хьехархочо хьалхарча мийнахьа баь болх белгалбир, дикагIа дола хьоккхамаш даьхача Лорсанов Абуязита кулгалдеча 3 «Ж» группана цIе байракх лу. Цу группе чувоагIача хIара дешархочо дийнахьа 61 ведр комсий гулъяьй. Цох кIезигагIа яле а цаIи ахи норма хул. Иштта я укхазара порядок. ХIара пхи ди массаза доал ю группай балха итогаш, хьалхара моттиг яьккхачоа цIе байракх, 30 сом преми лу. Денна-денна бюллетень арахец.

Линейка яьнначул тIехьагIа сиха хIама кхаьлла, бархI сахьат далалехьа автомашинашца кхашка дIабуг дешархой. БархI сахьат доаллача хана хIара группа шийна хьакъоастаьча участке комсаш хьаяха йолалу.

ЦхьоалагIча отделене З. Сорокина бригада участкера комсаш хьайоахача хилар тхо. 56 гектара тIа кхеяьй бригада комсаш. Цу участке комсаш чуэцаш педучилища йийтта группа я. Хьалхарча дийнахьа 28 гектара тIара «Ркацители» яхача сортах йола комсаш чуийцаяр цар. ХIара гектара тIара бархI - бархI тонн комсий яьлар. Комсий хьувкъам дикка хилийтара шоашта могар даьд, совхоза къахьегамхоша. Комсаш лерттIа лIай, хан - ханнахьа оасар даьд. ХIара участке 8—9-зза молхаш техай, цудухьа лазар вIалла кхийттадац комсашта. ХIаьта а хьувкъам соахка санна лакха бац, цун бахьан тоьала маьлха денош ца лаьттар да. Цул совгIа Iай шелалон бIаьстий техача шавои а зе даьд комсашта.

ХIанз кхоалагIа ди да совхозе «Ркацители» яхача сортах йола комсаш чуэца болабенна. Цу сортах йолча комсий хьувкъам дикка лакхагIа ба. Из совхозе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара вор хI тоннага дIакхоач.

Дика къахьег дешархоша, юкъера лаьрхIача дийнахьа 50 — 60 ведр комсий йоаккх царех хIаране. Норма массане а кхоачашъю. ХIаьта 2 «А» групперча Радионова Татьянаси, Троцкая Валяси дийнахьа цхьацца бIаь ведар комсаш йоахаш моттигаш а хул. Царел тIехьа цабиса гIерташ ба дешархой Гургашвили Забура, Халухаев Iиса, Дорошкевич Инга, Бугаева Галина, иштта дукха кхыбараш.

Итт сахьат доаллача хана йолх хьалхара машинаш чхьагIар доаккхача завода коа. Дукха гоаяц заводе автомашинаш.

Укх шера 5200 тонн комсех 430 эзар декалитр чхьагIара материалаш хьае езаш я завод. ХIанале планах лерхIаш хинна итт эзар декалитр цIеча чхьагIара материалаш хьаьхай заводе. ЦIе дараш доацаш дисертни, цIена комсий чхьагIараш, портвейнаш де дезаш я завод. Хийца болх беш я завод. Укх шера ханнахьа лерттIа кийчъяьй из. Хьалха заводе шоаш хьаяь «Стекадель» яр комсех виноматериалаш хьайоахаш. Цхьан емкоста чуйотта 4 эзар декалитр виноматериалаш хьаяхара итт сахьат ха езар цунна. Укх шера кердача техника дIадеххача тайпара цIена «Стекадель» оттаяьй заводе. Цо из болх пхезза сихагIа бу.

Еригтача чхьагIар доаккхача процесса механизировани я управлене пульта тIара кулгалду. Иштта болх бе йолаеннай заводе укх шера утильцех а. № 2 йолча 300 эзар декалитр чхьагIар чулоаттадеча хранилищана тхов тиллаб. ХIанз йоачан йолча хана ара болх бе безаргбац наьха.

Совхоз планах хIара гектара тIа 57 центнер комсаш кхее езаш яр. ХIанз чуийца яьнача 485 гектара тIара комсаш 2500 тонн я. Юкъера лаьрхIача гектара тIара 52 центнер, хул цох. Цхьабакъда кхо ди хьалха 48 центнер мара ялацар. ХIанз чуэцараш «Ркацители» сортах йола комсаш я. ХIанз чуэцаш йолча «Ркацители» хьувкъам дуккхача участкашка 6 тонн хилар бахьан долаш боахама вIаштIехьдаргда план кхоачашъе.

ХIанз санна дика денош латте кхы а ткъо ди ха эшаргья тхона кхашкара еррига комсаш чуийца довла, — йоах совхоза кулгалхоша. Балха темпашка хьежача дунах шеко яц.

С. МАЙСИГОВ,
тха собкор.

ЯЛАТ ДIАДУВШ БА

Дика толамаш доах юбилейни шера Гудермески района «Дружба» яхача совхоза цхьоалагIча бригада коллективо. Укх шера хаоттамха хьалаш вохилар бахьан долаш балха юкъе дукха хьалонаш ниисдора, хIаьта а дика вIаштIехьдаьлар укхаза гурахьа дийна ялат чуэца.

ВорхI бIаь гектара тIа дар цу бригада кIа, дика хьувкъадар из. ХIара гектара тIера юкъера лаьрхIача 20 центнер кIа даьнная, план 17 центнер йолча, иштта хьийкъаб мукх а.

ХIанз тIадоагIача шера хьувкъама йоакхо еш ба механизатораш, цу хьувкъама дика лард еллай бригаде. Белгалде деза цхьоалагIча бригадо ялат кхедеча совхозе керттера дакъа лоацилга. Района кхаш леладераша дош денна 1968 шера 31 эзар тонн ялат кхеде, бригада коллективо лерхI из толам боаккхача лоархIаме дакъа лаца.

1200 гектара тIа дIаювргья бригаде гурахьа юв культураш, царна деррига а лаьтта аьха баьннаб укх деношка йоккха опыт йола механизатори Курилов Василий, Турищев Валентин, Реутов, Констанин, Напаев Суьпян. Лаьтта ахара балхаш дийнахьи буси нахалдаш дора. Цудухьа лоацача хана гурахьа дIаювча культураша лаьрхIа 1200 гектари зябалаьрхIа 250 гектари аха вIаштIехьдаьлар механизаторий.

Иштта боккха теркам тIабахийтабар укхаза фу кийчдара. Хьатта заведующи волча Магомедов Махьмада дика вIаштIехьбаьккхабар коллектива болх, шин сменах дир ялат цIендара балхаш. Цудухьа деррига а эшаш дола фу шоллагIча классах хургдолаш кийчде вIаштIехьдаьлар хьатта коллектива.

Лакхарча темпашца доладир бригаде гурахьа юв культураш дIаера балхаш. Из лоархIаме декхар тIадилад укхаза Чернов Степан, Амиев ГIаьзи, Долженко Георгий сеппшикаш болча агрегаташта. Белгалде деза, фуца лаьтта гранулировании суперфосфат тувсалга, хIара гектара 50—70 килограмм а кхоачийташ. Иштта цу тайпара дIалийнадар бригаде ялат дIадахача шера а. ХIаьта укх шера ялат чуэцаш гучадаьлар суперфосфат тессача участкашкара хьувкъам 5—6 центнер лакхагIа болга.

ХIанзле 250 гектара тIа гурахьа дув ялат дIадийна баьннаб механизатораш, деррига а ялат дIадера балхаш агротехнически лоацпача хана чакхдаха лерхI цар.

В. КАЛАШНИКОВ,
агроном.

Советски Iаьдала 50 шу дизарга. Латвийски ССР тахан.
СУРТА ТIА: Рижски электромашиностроительни завода «РЭЗ» яхача цехе.
ТАСС фотохроника.

ДОШ ТЕШАМЕ ХУРГДА

Старогрозненски мехкдаьтта доаллача майде бурув тохаш йолча № 669 йолча скважине дукха бурувдеттараш гулбелар. хIанз цига болх бе йолайолийташ яр скважина ствола оагIонаш чIоагIъеш йола шоллагIа болата колонна. Массаза ер санна ший аргIах мастера-коммуниста Свинцов Степан Марковича беседа еча бурувдеттараш гулбеннача моттиге сатийна яр. Бурув деттарий мастер хиларал совгIа, дика агитатор хиларах массане сийдеши лоархIаши ва из. Старогрозненски бурувдеттараштa, мехкдаьттахошта вайза ца Iеш, вай республикерча дуккхача мехкдаьттахошта а ковзаш ва из. Иштта мастера еча беседага еррига уйла тIаяхийта лаьвгI бурувдеттараша.

Духхьашха Ташкалински «Солени балка» яхача мехкдаьтта доаллача моттиге бурув тохаш хиннав Степан Маркович. Цул тIехьагIа йоккха опыт йола бурувдеттар хиларга хьежжа Ставропольски крае Тирка довкъашка бурув тохача вахийта дукха балхаш деш хул из. Цига болх беш волча хана цунна хезар Старогрозненски Хаян-Корт яхача майдатIа мехкдаьтта гучадоаккхаш ба бурувдеттараш аьнна. Цул тIехьагIа сирий бригадага бурув тоха дIалу Хаян-Кертера № 20 йолча скважина. Хьовзам боацаш ханал хьалха бурув теха яьлар из бригада цу скважинана. 4 эзар метр бурув техачул тIехьагIа йоккха мехкдаьтта кIеж техар скважинера.

Керда скважина хьа а ийпа бурув тоха йолаелар из керте латта бригада. ДIадахача шера 11-ча ноябре Старогрозненски мехкдаьтта доаллача майдерча № 644 йолча скважинера мелови тIоанашкара йоккха мехкдаьтта кIеж техар. ЩIаькха а цу бригадо боккха къахьегама толам баькхар. Цо эггара хьалха гучадаьккхад цига мелови тIоанашкара мехкдаьтта.

Массаза а эггара бехктокхаметIа, чоалханегIа йола участок лу опытни мастер Свинцов керте латтача бригадага. ХIанз цо бурув тохаш я 4300 метр кIоарга бурув тоха деза № 669 йола скважина. Цу скважинана юххе хилар 26-ча сентябре бурувдеттарашца цо яь беседа. ДIахо советски халкъа вахара хьал лакхдара де дезарех КПСС ЦК-а, СССР-а Министрий Совето баьча соцамах, КПСС ЦК сентябрьски Пленума балхах лаьца дувцар мастера-коммуниста, агитатора нов. Свинцова. КIезига алапи ийдаьча болхлой алапи 60 сомага кхоачал хилар белгалдаьккхар цо.

— Цу гIулакхо дикка тоаергья бахача наьха торо, — аьлар бурувдеттачо Лукьянов Леонида. Цо яхар бакъхилар хьаллоац кхыча бурув деттараша, мастера.

Болхлошка дикагIа салаIийтара а чIоагIа йоакхо яьй вай хьамсарча партеи правительстваи, — йоах бурувдеттача Баскаков Ивана. — Хьалха 12 дийнахьа мара салаIа йиш ца хиннача болхлой хIанз 15 дийнахьа салаIа йиш хургья. Вай парте мелдер КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяра ду аьнна цар мел дийцар чIоагIдир бурувдеттарий гIонча нов. Аманьянца.

Беседа чакхйоаллаш Ленина орден лелаеча мастера аьлар: «хIанзалехьа вай теха бурув 3963 метр я, планах тоха дезаш юхедисар 337 метр я. Планах лаьрхIачох скважина дIачуяла еза ха 1968-ча шера февраль бутт ба. Парте еча йоакхонна жоп а луш, сона хетт укх шера декабрь бетта вай из скважина эксплуатационникашка дIачулургья аьнна».

— Ханал ши бутт хьалха из скважина вай дIачуялар доккха совгIат да Октябра дезача цIейна, — йоах слесара Разлома. Массавар раьза а [illegible] делар цо.

А. ТИЩЕНКО.

Советски Iаьдала 50 шу дизарга. Белоруссии ССР тахан.
СУРТА ТIА: Минск. Привокзальни майда тIара хьахьежача гу город.
В. Лупейко сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛАЬТТАННА ГIУЛАКХ ДИКАГIА ДУ

Тевестангийа партсъезда цIерагIча колхоза механизатораша даьлаьтта леладара культура лакхъяра хьакъехьара кхайкарал хьал а лаьца къахьегаш я тха бригада коллектив. Дукха шераш да механизатораша лаьтта леладара культура лакхъяра къовсам лоаттабу.

Бригада коллективо леладеш 2400 гектар оаза лаьтта да, цу лаьттана гIулакх деш 36 механизатор, 40 тайп-тайпара балхаш ду болхло ва. Уж нах а кIезига ба иззал лаьтта леладара, цхьабакъда балхаш лерттIа чакхдахара шоай низ кхобац къахьегамхоша.

Цар болх дика беш хилар хьахьокх бригадо укх шера чуийцача хьувкъамо. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23,6 центнер кIа, 26 центнер мукх, 22 центнер кен чуийцаб бригаде. Планах лийрхIачул дикка лакхагIа ба из хьувкъам.

ХIанз тIадоагIача шерарча хьувкъама йоакхо еш ба бригада механизатораш, цар лаьрхIад кхееча еррига культурай хьувкъам тIадоагIача шера дикка лакхбе. Цу гIулакха лаьрххIа агротехнически мероприятеш оттаяьй бригаде. Лакхара хьувкъам чуэцара эггара лоархIаме да ханнахьеи дикеи лаьтта ахар. Практико хьахьокх августеи сентябреи аьхача лаьтта гурахьа дIайийнача культурай хьувкъам 3—4 центнер лакхагIа хулилга. Цудухьа боккха теркам тIабахийтабар цу гIулакха бригада механизатораша. Ялат тIахинна лаьтташ мукъадоаллаше а нохараш арадаьхар механизатораша. Гурахьа юв культураш дIаювргйола лаьтта 25—27 сантиметр кIоарга аьхар, хIьата зяба лаьрхIар 27—30 сантиметр.

Бригада ялат дIадув лаьтташ довкъашка дада, цудухьа цу кхашка пхорагIа оахам ду механизатораша, цу гIулакхо торо хулийт хига лакхера лаьттан хьаьна тIо Iо ца кхахьийта.

ХIанзе а болабаьб механизатораша оасарцара къовсам. Цу гIулакха аьхача лаьтта урагIеи пхорагIеи культиваци еш дискованн яьй деррига кхашка. Ховш мадарра оасар эшадара лоархIаме да наькъийн кхайи йистошкара оасар дIадаккхар, цу гIулакха боккха теркам тIабахийтаб бригаде. Кхай йистош пхорагIа аьхай.

Лакха хьувкъам кхебара деча гIулакхашта юкъе керттерчарех да деррига а кхашкара балхаш лоацача хана чакхдахар. Из гIулакх иштта чакхдаккхара лаьрххIа мероприятеш оттаяьй бригадо. Бригада агроном волча Кагиров ХIарона механизаторашца дагаваьанна деррига ялат дIадув балхаш итт - шийтта дийнахьа чакхдаха лаьрхIад. Вешта аьлча из болх пхийттлагIа октябрь тIаккхачалехьа чакхбаккха лаьрхIад бригада механизатораша. Из болх болабаь дукха ха яц, дале а хIанзле массехк бIаь гектар гурахьа дIаюв культураш дIайийна баьннаб бригада механизатораш. Бригада коллективо хIанзалца баьча балха опыто хьахьокх нагахьа санна фуца лаьтта удобренеш товсаш хилча хьувкъам дикка лакхлулга. Цудухьа фуца цхьана лаьтта минеральни удобренеш тувс оаха, хIара гектара 250 килограмм кхоачийташ. БIаьсти, уж культураш тIаяьннача хана цIаькха подкормка ергья царна. Цу мероприятеша вIаштIехьдоалийтаргда тIайоагIача гурахьа чуэцаш бола хьувкъам дикка лакхбе.

Итт шу гаргга ха я аз укх бригадана кулгалду, цу дерригача шерашка цахаддаш къовсам лоаттабаьб оаха лаьтта леладара культура лакхъяра, цу даькъе хIанзле цхьадола толамаш даьхад бригада коллективо. Хьожаргда вай укх цифрашка. Итт шийтта шу хьалхагIа бригада лаьтташкара 19 центнер мара ялат чудахьацар, укх шера чуийцар 25 центнер я.

Уж толамаш доахаш лоархIаме дакъа лаьцад бригаде массехк шера болх беш болча дикагIа болча механизатораша А. Р. Кагирова, В. Эльханова, М. Чичканова, кхычар.

Укх деношка Москве КПСС ЦК Пленум хилар, Пленуме йийцар советски халкъа вахара хьал тоадара чакхъяха еза мероприятеш. Цу мероприятешта юкъе я юртбоахама къахьегамхошта чIоагIа лоархIаме яраш а. Бригада коллективо боккха теркам тIабахийта бийшар КПСС ЦК Пленума соцам. Уж мероприятеш вахара юкъейоалайнча тоалургда юрта бахача наьха хьалаш. Парте тхоай еча йокхонна жоп луш оаха дош лу кхы а дикача къахьегама доккхача толамашца Октябра ЦIейна накъадаха.

Р. БИБУЛАТОВ,
Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза шоллагIча бригада кулгалхо.

ЧIОАГIЛУРГЬЯ ЭКОНОМИКА

Юртбоахама производства экономика чIоагIъеча лоархIаме моттиг дIалоац КПСС ЦК Мартовски пленума решенеша. Цу пленума соцамаш кхоачаш а деш Ленина цIерагIча колхоза правлене партийни организаце белгалъяьй боахама экономика тешшаме чIоагIъергйола мероприятеш. Укх шера дукха дукхагIа дийнадар оаха тхьамкеи новраши. Ткъаь итт гектар совгIа дийнадар тхьамка. Цо укх шера боахама 30 эзар сом цIена пайда лургба. Новраш а ткъаь итт совгIа гектара тIа дийнад. Цар а ткъаь ворхI эзар сом совгIа доход лургья боахама. Боккхача лоархIаме да укх шера хьувкъам дика хилар. Из бахьан долаш тха вIаштIехьдаргда тIаийца социалистически декхараш кхоачашде.

Гурахье дувча кIих, хьажкIех, гидуаргех деткъеи итта эзар сом пайда баргба тха боахама укх шера, хIаьта паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкарах — шовзткъе цIа эзар сом. Еррига а боахама хула доход 213 эзар сом хургья.

Планах укх юбилейни шера 350 гектара тIа гурахьа дув кIа дIаде декхарийла бар тха кхаш леладераш. Цхьабакъда хьажкIа кIезигагIа ерах тха вIаштIехьдаьлар лаьрхIачул совгIа 110 гектар гурахьа дув кIа дIаде. Из бахьан долаш укх шера цхьа эзар тонн гаргга кIа чудера тха кхаш леладераша. Дика хьийкъадар кIа—хIара гектара тIара 17 центнер.

ХIанз сихбенна тхьамка чуэцаш ба кхаш леладераш. Iалашдеш латт доакъар, керда помещенеш хьалъю, къаьначарна ремонт ю боахама гIишлошъераша. Хьайбаш чусоладеш еррига помещенеш кийча хургья.

Дукха ба тха боахаме дика къахьега болхлой. И. Бисултановас кулгалду звено боахама дикагIа йолча коллективашта юкъе а. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 14—15 центнер тхьамка чуэц звено членаша Б. Витаева, Б. Газмагомедовас, кхычар. Тешшаме ала йиш я кхыча тхьамка кхедераша а шоаш денаа дош кхоачащдергда аьнна.

Ш. ЧУНЧУРОВ,
Ножай-Юрта района Ленина цIерагIча колхоза председатель.

КIА ЧУИЙЦАЧУЛ ТIЕХЬАГIА

Наьсаречa «Экажевский» совхоза Наьсар-Кертерча отделенера доахан леладераш Iа хьатIадоагIаш кхера безаш бац. Дика кийчо яьй цар.

Укхаза кхаба деза 900 хьайба дIайха а диза а хургда дIаьхача Iанна.

Шортта йол Iалашъяьй укхаза, кхашка мел дола ча а фермана юхе аргIаш а даь латт.

Дукха къахьега дезац механизаторий 4000 тонн силос йоллара план кхоачашъе а: 3000 тонн кийчъяь яьннай.

ГIожа доакъар Iалашдара балхаш сецад, кхы мангал хьакха моттиг яц аьнна хсталу кхоачашъяьча задалешка диллача, бакъда кхашка вахача кхыча тайпара да гIулакхаш.

Дукха ха йоашпаш тхо хилар цига. БIаргадейра тхона 200 гектар хулача хьалхагIа кIа хиннача кхай тIа латташ сийнача аьла холаш.

— Цец ма дувла—йоах отделене управляюще нов. Бекмурзиева — оаха чуийца шоллагIа «хьувкхам» ба из-м.

...Сихха оарцагIа а баьнна юххьанца хоза ихача деноех бизза пайла а эшаш кIа чуийцар укхаза, комбайнашта тIеххьа ча хьагул а деш. Из ферме дIадахьа а кхийра механизаторий, бакъда из лаьтта догIаша ца оахийташ 2—3 кIира даьлар. Цу хана из доккха кха къайлалаьккхар гонга гIолла йоагIача тайп-тайпарча баьцаша.

Тхьайолча моттигашка цу баьцашта тIагIолла дискаш текхаю, нохараш тIалоахк. Бакъда, укхаза иштта «къиза» бац ше-шех хьалтIаяьннача баьцашца.

Отделене кулгалхой шоайла дагабьалар из мах бола доакъар сихагIа чу мишта ийцача бакъахьа да аьнна. 4—5 ди далалехьа жаткаца касарех хьекха Iедиллар из кха комбайнера Толдиева.

Цу хана дIайха деноп ухар Наьсаре, цудухьа йокъалуш дукха алла езанзар цу баьца.

Цох токхораш е дукха нах безар. Цу гIулакхо лакхбергбар цун центнерага дIабола мах. Из болх подборщик йоаллача комбайнаца бе лаьрхIар укхаза. Чах ераш санна токхораш Iо а увттаеш дIаяхар из.

ХIанз стогометателаца хьалтIа а етташ машинашца ферме дIаккхухь из йол.

Кхы аргIа де дезац тха укх шера аьнна сатийнача аргIаш дерий юха а шоаш·бе дохка дийзар...

— Оаха Iалашдаьчоа кхы а 300—400 тонн дарегIа доакъар хьатIакхет — йоах цу гIулакха раьза волча отделене зоотехника Шадыжев Саварбика.

М. КАРАЕВ.

тамаш ю хьалха лаьаьча цу рапортий мутIарех. Цхьабакъда, низ болаш лаьттача вIамигача ГIалгIайчен цу ханарча коммунисташа майра дIадоладора кхыметтел хIанзарча масштабех а дола гIулакхаш. Цу тайпарча гIулакхех цаI дар дIахо йодача хана колхозни Сунжана хий мелале а, мехкдаьтта Грозный кхаба а даьнна Алхан - Чуртски канал даккхар. Ший балха тIа воллашехьа а, цу гIирса правлене председатель хиннав ГIалгIай облисполкома керте лаьтта Горчханов.

* * *

1934 шера 14 марта Грозне цо хьайийллар Нохчечеи ГIалгIайчени советий цхьана вIашагIтеха Чрезвычайни съезд. Из 37 шу даьнна гIалгIа цу ханале дика вовзар Нохчечен а еррига Къилбаседа-Кавказа а коммунисташта. Парте Къилбаседа-Кавказски краевой комитета член ма хиннавий из, цо болх баьб крайсовнархоза председатела заместителалла, крайисполкома гIишлой отдела кулгалдаьд, хIаьта геттара къона из волча хана, ГIалгIай облисполкомал хьалхагIа, цо кулгаллаьд парте комитета, тайп-тайпарча паркоматаштеи ведомствапитеи — социальни Iалашон, болхлой ахархой инспекце, финансай. ГIалгIай обкома бюрое тIехдика организатор а, наха чIоагIа лоархIаш саг а ва аьнна могаваьв из.

Цул тIехьагIа парте цунах тийша цунна тIалллар доккха паччахьалкхен гIулакх — Нохч - ГIалгIай облисполкома председатель хулга (хьалагадохаргда вай ши область вIашагIтохале хьалхарча шерашка кхоалагIа дакъа мехкдаьттеи 70 процент бензини мехко Нохчашкахьара кхыхьа хилар).

«Иштта, вежарашха бола къахьегама цхьа дезал а хинца дIаэттар вай хIанз, — яьхад Горчханова вIашагIтехача нохчийи гIалгIайи съезде. — Дулхах-цIех дола къамаш вIашагIтоха вай аьттув балар ленински къамий политика котъялар да вайна. ГIулакхаца, бакъахьара хIамаш гойтарца дIахьокха беза вай воаш вIашагIтохадах боала пайда».

ТIаккха, цу сахьате — гIулакхах чувелар. Эггара хьалхарча аргIанна областной парторганизаце хьалхадаьккхача керттерчоа: талхаш лаьтта «Грознефть» гIулакхаш тоаделга, вай мехкдаьтта района «Ала бовш латт» яха теори юкъера дайоаккхилга.

Горчханова цу къамаьлах, цун кхыча къамаьлех а санна, гуш да партийно - советски балха ленински боарамашкара хьадоагIа дукха боккъонна нийса гIулакхаш: классови ирали хийра мел долча хIаманна машар ца хилари, хIаьта цунна цхьана демократически йоацна методаш ца езар а, нийсонна тIакхувш, сабарца вах кхетабе гIерташ хилар.

Нохч - ГIалгIайчен юрташкара гIулакхаш цу хана тоьал кхоххаленна дар, хIаьта юртара кадраш шоай декхарех массаза а лоархIаяцар. Масала, цхьан юрта Совета председатела ликбеза пункт хьайийллаяц кулакашеи моллашеи тешаварах: цунна суд ю!

Юртарча дуккхача кадрашка лешийтилга вIаштIехьдоакkx обкомои облисполкомои. 1934 шера кийчвир 150 колхоза председатель, 200 счетовод, 9 бригадир. Грозне пролетариато дайм болх бе юрта вахийтар 150 коммунист, 16 специалист, 40 тракторист. БIубенна юрта социалистически отношенеш котъялларгахьа ласташ латт гIулакх.

Из дар кулакаши моллаши эгIазкхийлар а. Горчханова, депутаташта хьалхашка ше къамаьл деш, дIадехар колхозех дувца зуламера бIеха хабараш хоадамболлаш соцаделга. «Классови моастагIа из вале а, вокхагIчун сий дар санна дола массе тайна боча гIулакхаш хIанз а дита могаш дац вай, нохчийи гIалгIайи,— яьхад цо. — Вай къайлакхухь воашта йовзаш йола зуламаш даь моттигаш, кулакий, лодарий, прогульщиклий га доах. Хьанна зулам ду вай цига хилча? Эггара хьалха воаш воашта, воай дезалла, воай бераштa».

Цхьабакъда, цу тIеххьа доагIа къамаьл цхьаькха тайпа маIан долаш хулар: кулак хьагучавакkxа, цхьабакъма, цхьан устагIанна тIера ши цIока яккха йиш яц, штрафной политика лелае, судий сий доаде йиш яц. Из — вайна хийра йола старшински, паччахьа политика.

«ЧIоагIа новкъа хилар сона, единоличниках вай хайра хIама ца алар, — дог тохаденна а волаш йоахар цо йоккхача совешане. — Из боккха низ ба, из кхоанара колхозхо ва, хIаьта вай ца белча цунна кхетам лургбар малав?!».

Ленински методашкара хьайоагIаш яр лохе латтача болхлой инициатива лохъяра духхьалара хоадамболлаш йола Горчханова протест а. «Райисполкомашта тIагIертилга аз могийтаргдац, йоахар цо хоадамболлаш, областной финансови заготовительнии органий цхьаболча болхлошта хозалда яхаш. — Хьал а бахе, команда телаш хул! ГIулакх мишта вIаштIехьдаккха безам болаш я, ард вай, облпотребсоюз, моттигерча новкъосташа дакъа ца лоацаши цар инициатива йоацаши?».

* * *

ЖIайрахаръяр санна йола ГЭС-аш хьалъе йоланьча Нохч-ГIалгIайчене хIанз йоаккхаш йола электроэнерги ерригача паччахьа Россе йоаккхаш хиннар миссел я. Алхха цхьан Грозне хIара шера хьалъю итташ эзараш метраш чуIе моттиг. Бахача наьха итт эзар сага кхоача студенташи лораши вай республике Англии Франции санна долча мехкашкарчул дукхагIа ба. «КIезига я! КIезига я!» — оал вай, эгIазъух, нагахьа санна цхьан сахьата а серзал яйча, воай исполкомаштеи министерстваштеи — чуIе моттиг бахьан долаш, ВУЗ-ашка деша моттигаш ца тоъарах.

Цхьабакъда, хIанз гаьнаро облисполкома ткъаь иттлагIча шерашкарча гIулакхашка хьежача, мах ниисагIа булургба цу ханарча а хIанзарча а халача, массе оагIорахьарча балха. Парте обкомо тIадилларах Горчханова союзни правительствана хьалхашка оттаду Грозне саггота чуIе цIеноп эшаш хиларах дола дош. Кхыметтел болхлочоа - мехкдаьттахочоа а кхачац 3,4 метр мара чуIе моттиг. Цул тIехьагIа Москвас новкъостал а даь моттигера средствaш лох квартираш хьалъяра, хIаьта Совнаркомо дукха ха ялалехьа соцам бу Грознеца кхы тIа а ахча хьахецара хьакъехьа. Москве ваха волча Горчхановга обкомо телеграмма йохьийт: «Шаькха а оттаде педвузахи комвузахи дола дош, уж ца хуле лерттIа кхоачашде йиш яц кадрай дош».

Цхьабакъда, керттера къахьегам Москве бац, цIагIа ба. ХIьатале республика ше а хул дуккха хIамаш де низ болаш. ЧIоагIлуш йоагIа МТС-аш. Трамвайни боахам шербар, Нохч - ГIалгIай цхьа алфавит хьадар, къамий театр хьалеллар, гаьнна кхычахьа дIабаха дешаш болча Нохч - ГIалгIайчен вузовций материальни тороний йоакхо яр, — итташ а бIаьш а гIулакхаш да исполкома хьалхашка увтташ. ХIана аьлча Советски Iаьдал да массалолча хIаманна хьалхара жоп дала дезар.

Цун болхлой — Горчханови лоархIамерча участкашка тайп-тайпарча ханашка цунна болх беш хиннараши — С. Казалиев, А. Межидов, М. Гайрбеков, А. Г. Гойгов, Х. Чернокозов, Н. Ишханов, Х. Мехтиев, С. Куркиев, кхыбараш — партена хьалхашка жоп луш ба. Г. Махарадзеи Х. Вахаеви, хIаьта царел тIехьагIа, Егорови керте лаьттача обкоме массаза а новкъостал корадоагIа, цхьабакъда, доагIар партийцагара дизза дIа-м цига а дех, советски гIулакх мишта лел—хетт хIара денна.

* * *

Хьан кийчъяьй керда вахар эггара хьалха вIашагIдоллаш хиннарий кадраш? Революце. Из яр университет.

...Мужеча, революце музее, шоана бIаргагургда ГIалгIайчен юххьанцарча коммунистий портреташ. Царна юкъе да Горчханов Iаьлий портрет а. 1918 шера вахав из парте. Цу хана Бурoча ши класс йола училище, ремесленни училище йистеяьккхаи цхьан шера Москве телеграфистий курсашка дийшаи вар из.

Из яр еррига образовани.

Кхы мел долчоа революце Iомаваьвар из. Подпольни ревкома агитатор, парте подпольни ячейка бюро член, гIалгIай подпольни ревкоме повстанчески бIунаш дIа-са хьожадара гIулакхашта вола районни комендант — из ба революцера цун никъ.

Халкъо даьккха Iаьдал оттадараи чIоагIдараи тешаме дIабеннаб цо ший низ.

Цудухьа воагIа вайна из дага а.

* * *

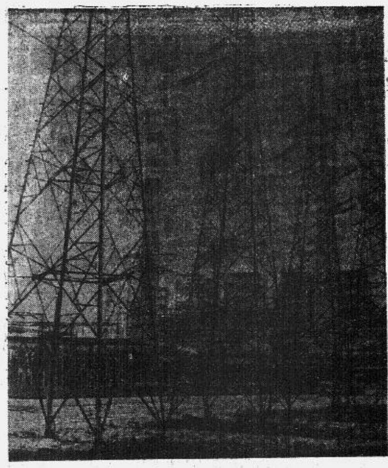
Дунен тIа яхаш, массаза санна, хIанз а я сатем боацача кIаьнкий племя. Цхьабакъда, цар, хIанзарчар, хьалха хиннарашачул дикагIа кхетаду гоннахьа хулаш мел дола хIамаш. Шоаш хьаькъал долашагIа боландаьи? Е вай ца кхетадеш хинна дешаш кхетаде баьннадаьи?

Ишта хила а мег, хIаьта вай хана, исторически юбилей гаргакхаьча йолаш, дIаяхача ханара хIамаш диц ца долийташ дикагIа леладе даьнна хиларах латташ хила а мег деррига гIулакх, хIаьта цо, байта а боагIаш, дукхагIа мах ма байтий хIанз долаш долчун, хIанз кхоллаш барий де доаггIача тайпара сий ма дайтий.

Советски Iаьдала маIани цун деналера гIулакхаши вай бераштa довз таханарча денах а музейи залашка а, цIеча ларйоахарий наькъашка, улицашкарча мемориальни доскаехи табличкаехи.

Воайл хьалхагIа а вай бахьан долаш а къовсам лоаттабаьрашкеи баьхарашкеи «Тхона дагадоагIа шо, новкъостий!» вай яхар эстафета дIахо, воай берашка, вай дIаялар санна хIама да.

А. АЛЬТИЕВ.

Понтнуве (Позананьски воеводство) хьалъеш латт йоккхалга диллача Польше шоллагӀа йола 1200 эзар киловатт мощность низ бола электростанци. Цу гиганта массехк агрегат ханал хьалха Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара сийна болх бе йолаяллийтай. Понтнувски йоккхача электростанце укх гаргарча шерашка мехка чухь эггара дарегӀа йола электроэнерги йоаккхаргья.

Сурта тӀа: электростанци «Понтнув».

ЦАФ—ТАСС-а сурт.

«ДНЕПР» ЯХА УЧЕНИ ЧАКХЪЯЬННАЙ

Чакхъяьшай Украинай Белоруссей територе тӀа еш йола Белорусски, Прикарпатски, кхыча военни округий «Днепр» яха учени.

Советски паччахьалкхен 50 шу дузаш вьа йоккхача ученех Герзашцара Низаш Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце карагӀдаьннараш лораде кийча хилара хьакъехьа Советски Эскаро КПСС Центральни Комитетан Советски правительствацен луш йола боевой отчет хилар.

Ученена кулгалдеш хиннав ССР Союза оборона министр Советски Союза маршал А. А. Гречко.

Герзашцарча Низий личнн состави бӀуний деррнгача тайпашен хьахьекхар. тӀом бе чӀоагӀа говза, атакашка майрен бӀубеннен. обороне чӀоагӀа а низ болаш а шоаш хилар.

Эпсарашен инаралашен хьахьекхар, хӀанзарча хьалаша дӀадеххача тайпара тӀом бек, операцеш говза вӀашагӀтӀехьяхен, чакхъяхен шовшта ховш хилар.

ТӀемахой учени йолча районе бахача нахаца безамен деттӀарен вӀашагӀбеттабаларо къаьгта тешал дора халкъи эскари низ бола цхьоагӀо йолаш хилара.

Учени йолча яр доттагӀал долча эскарий военни делегацеш: оборона министр эскара инарал Добри Джуров керте вола Болгаре Халкъа Республика делегаци, оборона министра хьалхара заместитель, генеральни штаба начальник инарал - лейтенант Чеми Карой керте вола Венгерски Халкъан Республика делегаци, къаман оборона министр эскара инарал Генц Гофман керте вола Германски Демократически Республика делегаци, къаман оборона министр эскара инарал Ким Чан Бон керте вола Карейски Халкъа-Демократически Республика делегаци, халкъа эскара гӀулакхий министри халкъа эскара командующии инарал - полковник Ж. Лхагвасурэн керте вола Монгольски Халкъа Республика делегаци, къаман оборона министр Польша маршал Мариан Спыхальский керте вола Польски Халкъа Республика делегаци, герзашцарча низий министр инарал - полковник Ион Ионицэ керте вола Румыне социалистически Республика делегаци, къаман оборона министр эскара инарал Богумир Ломский керте вола Чехословацки Социалистически Республика делегаци; СФРЮ къаман оборона гӀулакхашта волча паччахьалкхен секретара заместитель, генеральни штаба начальник инарал - полковник Милош Тумоня керте вола Югославе Социалистически Федеративни Республика делегаци.

Учене еча хинна хьаьший чӀоагӀа уйла тӀайохийташ бар бӀуний, гӀулакхашта, цар тактикана, говзала.

Ученеша хьахьекхар герза гӀирс а тӀема техника а тӀем тӀа геттара дика хилар, шоай Даьхе лорае бӀунаш кийча хилар.

(ТАСС).

СССР ФИНАНСАЙ МИНИСТЕРСТВАГАРЕИ

СССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БАНКА ПРАВЛЕНЕГАРЕИ

СОВЕТСКИ ӀАЬДАЛА 50 ШУ ДИЗАР БЕЛГАЛ А ДОАККХАШ ЛЕЛАРГДОЛА ЮБИЛЕЙНИ МОНЕТАШ АРАХЕЦАРАХ

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен Соцамга хьежжа Советски Ӏаьдала 50 шу дизар белгал а доаккхаш, 1967 шера 1-ча октябре денз леларгдолаш арахец юбилейни ахча цхьа сом, 50, 25, 15, 10 кепиг.

Советски Ӏаьдала 50 шу дизар белгалдаккхар духьа леларгдолаш арахийца юбилейни монеташ, хӀана лелаш долча монеташта нийсса, дӀаийделга декхар а дах тӀадожаду паччахьалкхен, кооперативни, общественни предприятешта, учреждешта, организацешта, колхозашта, къаьст - къаьстача наха, сенагӀчоах луш уж дале а, хӀаьта иштта цхьаккха духьале йоацаш вкладаш тӀа, текущи, расчетни счеташ тӀа дӀаяздара, переводаш ярай аккредитиваш тӀа дӀаяздаран банкашта, сберегательни кассашта, почтови предприятешта а.

Юбилейни монетий форма я укх тайпара диаметр а йолаш:

— 1 сома монет — 31 мм, шаьрача оагӀошта юкъера сомал — 2,10 мм;

— 50 кепиг дола монет — 25 мм., шаьрача оагӀашта юкъера сомал — 2,0 мм;

— 20 кепиг дола монет — 21, 84 мм., шаьрача оагӀошта юкъера сомал — 1,70 мм;

— 15 кепиг дола монет — 19,56 мм, шаьрача оагӀошта юкъера сомал — 1,60 мм;

— 10 кепиг дола-монет — 17,27 мм, шаьрача оагӀошта юкъера сомал — 1,30 мм.

1 сома 50 кепиген маьха долча монетий хьалхашкахьарча оагӀорахьа юккъерча даькъа тӀа марси гонн долча В. И. Ленина сурт да. тӀехьашкахьарча даькъа тӀа «СССР» аьнна дах йоазуви пхи са бола седкъен ба. Монетий тӀехьашкахьарча оагӀорахьа юккъерча даькъа тӀа йилла Советски Социалистически Республикай Союза Паччахьалкхен Герб я. Герба гонахьа гӀолла йоазув даьд «Советски Ӏаьдала шовзткъе итт шу». Монетий лохерча даькъа тӀа цар мах хойташ дола йоазош даьд хӀаранена доагтӀача тайпара: «цхьа сом» а «шовзткъе итт кепиг» а. 1 сома маьха долча монета тӀехе хьахулийташ даь йоазув да: «Сийле хийла Сийлахь - боккхача Октябра», тӀаккха цифраш — «1917 — 1967». хӀаьта 50 кепига маьха долча монета тӀа — хувц - хувцалуш тӀадамаши седкъьилгаши.

20 кепига маьха долча монета хьалхашкахьарча оагӀорахьа лакхерча даькъа тӀа йилла Советски социалистически Республикай Союза Паччахьалкхен Герб я, тӀехьашкахьарча даькъа тӀа — цифраш «1917», аьттехьарча даькъа тӀа — цифраш «1967». Монета лохерча даькъа тӀа даь йоазув да: «Советски Ӏаьдала шовзткъе итт шу». Монета тӀехьашкахьарча оагӀо тӀа «Аврора» яхача крейсера сурт диллад, лакхерча даькъа тӀа цифра «20» йиллай. хӀаьта «копеек» аьнна даьча йоазоно хьахьокх цун мах.

15 кепига маьха долча монета хьалхашкахьарча оагӀорахьа лакхехьарча даькъа тӀа йилла Советски Социалистически Республикай Союза Паччахьалкхен Герб я. Монета лохерча даькъа тӀа «15» аьннача цифрацен «копеек» яхача дешашцен хьахьекхаб мах. Монета тӀехьашкахьарча даькъа тӀа «болхлои колхозхои» яха Мухинай скульптурни композици я. Монета аьрдехьарча даькъа тӀа латт цифраш «1917» а «1967» а.

10 кепига маьха долча монета хьалхашкахьарча оагӀорахьа аьрдехьарча даькъа тӀа йилла Советски Социалистически Республикай Союза Паччахьалкхен Герб я космически кемо беча наькъа орбито чулаьца. Монета аьттехьарча даькъа тӀа латт цифраш «1917» а «1967» а. Монета тӀехьашкахьарча оагӀо тӀа хьалбоалаш латтача маьлха хьалхашка оттадаьд космически аре караерзаеш советски халкъа карагӀдаьнна сийлахь - доккха хӀама белгалдоаккхаш хьалъяьча монумента сурт. Лакхе монета аьтта оагӀорахьарча даькъа тӀа цун мах меллаб хьахойташ йола «10» яха цифрен «копеек» аьнна доши латт.

20, 15, 10 кепига маьха долча монетий шаьра тӀехеш аьга я.

ХӀАРА ДЕЗАЛА—ГАЗЕТ, ЖУРНАЛ

«Газеташи журналаши — хӀара машиннаькъахочун дезала»—цу тайпара лозунг а йолаш дӀайолаеннай, грозненски тепловозникаш, газеташи журналаши ухаргдолаш дӀаязбалийтара кампани. Тепловозий машинисташ, цар помошникаш, слесараш, гокараш, станочникаш, кхыбараш «Правда», «Известия», «Гудок» яхача центральни а вай республикански а газеташ, «Электрическая и тепловозная тяга», «Политическое самообразование» яха а кхыдола а журналаш шоашта ахийтара сихбенна дӀаязлуш ба.

Газеташи журналаши ухаргдолаш нах дӀаязбалийтара болх эксплуатаце цехе укх шера духхьашха беш яц Мария Кардонова, цулухьа, из йовза а йовзаш, ваьн-ваьннар ух из йолча цунга газеташ, журналаш ухаргдолаш шоаш дӀаязбайта.

Депо болхлоехи гулакхерча нахахи аханел дукхагӀбараш хӀанзлехьа а дӀаязбеннаб шоашта газеташи журналаши ухаргдолаш.

А. ГРИШИН.

Грозненски ремонтно - механически заводе дукха болхлой ба хӀанзлехьа тӀадоагӀача шера чотах къахьегаш. Царех ва № 1 йолча цехера слесарий бригада бригадир Годзевич Владимир Владимирович. Юкъера лаьрхӀача сменах нормаш 140 — 160 процент кхоачашъю цо. Технически отдела тӀахьожам боецаш дӀечулу ше кийчъю продукци. Цудухьа заводе хьалхерчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цӀи еннай цунна, хӀаьта цо кулгалдеча слесарий бригада а лелаю из сийлен цӀи.

Сурта тӀа: слесарий бригада бригадир В. Годзевич бригада кийчъяьча продукцега хьожаш ва.

И. Плиева сурт.

Клубашта юкъе хьалхара моттиг яккхара баскетболах йола ях дӀайолаеннай кагирхошта юкъе. ХӀара клубагара яхье дакъа лоацаш я ялх команда. Кигийнахи мехкарийи бекъабенна ба кхаь хан группа: вь шу 1949—1959 дараш, шоллагӀа — 1951-1952 шу, кхоалагӀа — 1953-1954 шу.

Яхьашка дакъа лоацаш ба пхе общества («Спартак», «Динамо», «Локомотив», «Труд», ГорОНО берий спортивни школа) спортсменаш.

Сурта тӀа: «Спартак» обществан берий спортивни школан йоккхагӀа йолча группай кагийнах ловзаш ба.

О. СМЕРКАЛОВА сурт.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЯККХА ЛАЬРХӀАД

Чура сийрда, башха дика хьадаьда Грозненски слюдяной фабрика Веденски филиала цӀенош. 5 шу хьалха хьайийллача цу чу болх беш 155 кхалсаг я, хӀаьта шин-кхаьнегара дӀаиккхача уж берригаш лоаман кхалнах а ба. Цу юкъагӀа щипальщипай професси Ӏомаяь караерзаяьй цар. хӀаьта хӀанз ший балха норма кхоачаш ца еш нагахьъяр а яц. Тха хӀара дикагӀча болхлочо эсалагӀарчоа шефал лелалу. Цу дикагӀчарех ба тха Гацаева Марем, Шамилева Сацита, Батукаева Хьава, Исаева Залуба, Хаджимурадова Ӏайнат, Баудова Босани.

Филиала болхлоша шоайла къаьст къаьста а бригадашта юкъе а даим социалистически ях лоаттаю. ХӀаьта укх Советски Ӏаьдала юбилейни шера къаьстта чӀоагӀагӀа а яьржай из ях. Из бахьан долаш тха Каротаева Романа кулгалдеча № 1 йолча бригада шоллагӀа моттиг лаьцай керттерча фабрика бригадашта юкъе. хӀаьта Хасанова Малина бригадир йолча бригада кхоалагӀа моттиг а лаьцай.

Тха кхалнах болх дика бе Ӏема а Ӏеш. фабрикан районен общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лоацаш а ба. Тха кхалнахах дукха ба юрта Совета депутаташ, хӀаьта Гацаева Марем районни Совета депутат я. Йиъ болхлочоах коммунистически къахьегама ударника цӀи тиллай, из цӀи шоаех тиллийта къовсам лоаттабеш 30 болхло кхы а я.

Сийлахь-боккхача Октябра 50-тӀа шу дизара цӀейна яха ма йоагӀа накъаяха а лаьрхӀа, тха филиала коллективо лакха социалистически декхараш тӀайийцадар. уж хӀанз ка маьхала а ювлаш кхоачашдеш латт. Валовой продукце арахецара бархӀ бетта план 103,2 процент кхоачашъяьяр, цул чухнахьа йоацаш кхоачашъеш латт сентябрь беттаръяр а. Планал совгӀа кийчъяь 512 килограмм слюда дӀаеннай коллективо. Къахьегама овсарле 5 процент лакхъяьй.

ТӀайна деррига социалистически декхараш сийленца кхоачаш а даь, района промышленни предприятешта юкъе хьалхара моттиг хьа а лаьца, Сийлахь-боккхача Октябра юбилейна накъаяханза ца Ӏе лаьрхӀа я тха филиала коллектив.

Лидия БОГАЧОВА,
слюдяной фабрика Веденски филиала мастер - кулгалхо.

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ОБЩЕСТВА СОВЛЕНАШ

Дунен халкъашта юкъе чӀоагӀа наха бага яхай КПСС ЦК Пленума решенеш. Дунен общественностен прессан уйла эггара чӀоагӀагӀа тӀайийрзай, иштта хила дезаш махиллара, шоай масштабашка виллача шеррача, советски халкъа хьал-торо дӀахо лакхъяра мероприятешта. Цу событе дег тӀара гӀалбигар Советски Союза дуккха доттагӀий, уж къоабалъяьй общественни рузкъаш совдаларга хьежжа хӀара къахьегамхочун материальни хьал-торо лакъеш йолча социальни строя совлеаш хиларах цӀаькха а дог тийша болча беррнгача къахьегача наха.

«Октябра идеяш кхоачашъеча аргӀанара этап» аьннай Пленума решенеех воккхача польски публициста А. Кручковске. «Руде право» яхача чехословацки газето КПСС политика деррагӀа чакхйоахаш хилара дола тешал лоархӀ цу решенеех.

Кхыметтел буржуазни пресса а яц итташ миллионаш болча советски наьха вахара боарам дӀахо лакхбара тӀаленздаьча кердача гӀулакхий боккха социально-политически лоархӀам харцбе йиш йолаш. Из событи ше йоашхаш. «Токио симбун» яхача японски газето лоархӀ, «экономически планироване керда система юкъейоалаярцен пайдаш лакхдаларцен, къаман дохол лакхъяларца ерригa халкъа экономика дегӀаяр бахьан долаш» из де торо хиина хилар. Советски наха тӀа-тӀа дукхагӀа хӀамаш ийсш хилар теркалду «Монд» яхача французски газето.

Цу цхьан хана КПСС ЦК Пленума решенеш е хьоаха ца еш йита. е ку йоккхача событе лоахӀам кӀезигбе гӀерт цхьадолча мехкий буржуазни кепайоазон органаш. Буржуазни пропаганда тактика гуччахьарча бахьанех хьагуш я. СССР халкъа боахам дӀахо дегӀабоалабарах, халкъа хьал-торо лакхъярах йола решенеш тӀайийцай дуккхача капиталистически мехкашка дукха адам хьабе болх боацаш хиларцен къахьегамхой вахара боарам лохбаларцен дувзаленна тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа сахьувздеш болча хана. Английски малхбузенгерманскои газеташа дяду хьатӀадоагӀа «Ӏа хала дакъха дезаш» хиларах. Укх денношка ше къамаьл деш, премьер-министра Вильсона мукӀарал дир мехка хьабе болх боаца нах дукхагӀа хулаш хиларан правительства экономически мероприятешта къахьегамхой тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа раьза боацаш хиларан. Ювцаш яр эггара хьалхарча аргӀанна кӀезига алапеш долча наьхен пенсионерийн хьаштаешта хӀамаш еттаьш йолча «маьхийи доходийн» политика я. ХӀара шера хула лейбористски парте конференци хьаелла ха гаргакхаьчача хана чӀоагӀлу правительстванен английски профсоюзаштен юкъера дов. Хала ханаш йоахаш ба Малхбузен Германе йоккхагӀа йолча индустриальни района геттара дукха шахтераши металлисташи балхара дӀабаьха хиннача Рура болхлой. Маьхаши налогаши лакхлуш, паччахьалкхено социальни гӀулакхашта хьежаду ахча кӀезиглуш хиларах хоамаш ух укх деношка США-ра, Бельгера, Францера, Италера, кхыча капиталистически мехкашкара.

Царна юкъе къаьстта шаьра хьабӀаргагуш я социалистически строя совленаш. Уж къаьгта хьахьокх КПСС ЦК Пленума решенеша.

СУЛЕЙМАН ДЕМИРЕЛА ВИЗИТ

Турецки Республика правительствана керте латта Сулейман Демирель Советски Союзе вар—шоайла доаллаха уллача шин мехка юкъе дӀа-хьа дувцар кӀоаргагӀа кхеталарен цхьана лелалу гӀулакхаш чӀоагӀдарен новкъа баьккха керда гӀа. Укх тӀеххьарча шерашка Советски Союзен Турцей кулгалду деятелаш вӀашагӀбеттабаларо хьахьокх дикача лоалахой гӀулакхаш дӀахо цахаддаш дегӀаухаш хилар. Турцей Советски Союзей географически хьало ше, цар юкъарча доазонашен исторически бувзамашен хьахьокх дикача лоалахой гӀулакхаш леладанзен Ӏалашдаизен, паччахьалкхен гӀулакхий даькъе сanna. иштта экономически гӀулакхий даькъе а цхьана гӀулакхаш леладанза дарг ца хилар. Советски Союзанара доттагӀал юхаметтаоттатара тӀа а хьехаш, воккхача турецки журналиста профессора Эсмера яздаьд «Улус» яхача газета тӀа: «ЛаьрхӀа варгвоацаш доккха беркат даргда Турцена ший сийлахь-воккхача лоалахочунпара цӀенача дег тӀарен бакъахьарен гӀулакхаш чӀоагӀдарах?

СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин 1966 шера декабре официальни визитаца Турце ваха волча хана Стамбулерча лоархӀамерча наха хьахьекхар Советски паччахьалкхенцара торгови бувзамаши цхьана лелалу экономически гӀулакхаши дегӀакхувларпа чӀоагӀа хьаштдолаш шоаш хилар. Цар кхеталора, цу тайпара цхьана леладу гӀулакхаш Турце къаманна аьттув болаш а цун экономика тоаяран чоагӀъяран, промышленность дегӀайоалаяра, юрта боахам айбара новкъостал дергдолаш а хилар. Царна дагара уж хӀамаш хьа а хьокхаш, турецки общественни деятелех цхьанне гӀайгӀанца яьхад. дунен шоллагӀа тӀом чакхбаьнначул тӀехьагӀа «Малхбузенна мархӀакхийтар Турци. турецки халкъа ца гуш хиннача. цхьабакъда. цун суверенни вахара кхераме хиннача мазашта юкъе лестар из. Укх тӀеххьарча шерашка мара вай хьасома а даьннадац, цу мазай беррига кхерам бӀарга а байнабац. кхета а баьбац, воашка Советски Союзо хьаккхувдалу кулг тоПадаь хьабе а деллазац».

Цхьабакъда, дицле дагӀап. хӀанз а советско - турецки гӀулакхаш легӀадахкара новкъарле е. цу наькъа тӀа массе тайпа духьаленаш увттае. уж харцахьарча оагӀорахьара кхетале гӀерташ дола низаш Турцена шийна чухьа а иштта цун доазонел араха а долаш хилар. Цхьабакъда, цу тайпарча маневраштен интригаштен тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа духьаленаш увтт къаман хьашташ бакъахьа кхеталеча. Турценен къилбаседенгахьарча цун лоалахочоаи юкъе дӀа-юха дувцараш кхеталергдолча тайпара гӀулакх вӀаштӀехьдаккха гӀертача. турецки общества нийса уйла йолаш долча гӀозарашкахьара.

Укх тӀеххьарча шерашка дикка шерденнад Турценен Советски Союзан юкъе цхьана лелалу гӀулакхаш. Шерьенна дӀа-юха лелаю торговли, кулгаш яздаьд доазонна редемаркаци яра хьакъехьарча протокола, Советски Союза новкъосталца Турце ворхӀ промышленни предприяти хьалъяра хьакъехьарча, вӀаши юкъе фега гӀолла духхьалара никъ биллара хьакъехьарча соглашенешта а цхьайолча кхыча соглашенешта а.

Советски Союзе венача хана Сулейман Демирель вай мехка тайптайпарча районашка хиннав. Турце Премьер-Министр а цунна улувбаьнна баьхка нах а, цу даькъе турецки журналистий йоккха группа а Москве хиларал совцагӀа, Ленинграде, Киеве, Ташкенте, Баку хиннаб, промышленни предприятешкен совхозашкен ихаб, музеяшка, исторически памятникашка хьийжаб. Духхьашха Советски Союзе венача турецки правительствана керте латтачун укхаза варах торо хилар шовзткъен итт шера Советски паччахьалкхенна карагӀдаьннараш, советски халкъа вахар довза. Советски паччахьалкхен кулгалхошцарча контакташен Кремле хиннача переговорашен новкъостал дергда шин мехка юкъера доттагӀала гӀулакхаш дӀахо чӀоагӀдара. Цхьаька яьча советско-турецки коммюнике тӀа йоах: «Правительствашта керте латтараша бакъдир Советски Союзан Турценен юкъерча гӀулакхашка цар хьашташ вӀашкакхехкаргдола дешаш ца хилар. Кхыча бесса, гӀулакхий шерреи паргӀатен аре хьаеллалу хӀанз шинна а мехка хьашташа маяххара дола Советски Союзан Турценен юкъера гӀулакхаш дегӀакхувлара».

ФРАНЦУЗСКИ КОММУНИСТИЙ ТОЛАМ

Кантональни хоржамашка Французски коммунистически парте баьннача толамо тешал ду цун социальни прогрессен машарен даькъера программа, болхлойн демократически низийн цхьоагӀон гадоаккхаш йола цун къаьгга политика а санна. Франце халкъо тӀа-тӀа шерагӀа хьаллоацаш хилара. 24-ча сентябре хиннача голосоване итогий иштта мах бир ФКП Политбюро. Ший заявлене тӀа цо белгалдаьккхар. ЮНР («Кердача республика гадаккхара союз») яха доал ду партии цун союзникаши меллбенна а болаш цу хоржамий къовсама юкъера баьнна хилар.

Хоржамаша дийрхӀар — департаментий генеральни советий (моттигерча самоуправлене органий) состав нийсса ах дӀайоаккхилга. 1.771 мукъача моттиге хьоттаньараш ялх эзар гаргга кандидат вар департаменташ екъалуча кантонашка. ХӀара кантоно генеральни совете цхьанна викал вохийт. Хьалхарча туре цун котало ялара ерригача голосех нийсса ахаиел совгӀа гулъе еза. Цхьанна а кандидата ужжал дукха голосаш ца гулъяьча моттигашка баллатировка — шоллагӀа тур юхаю, хӀаьта цига тол моллагӀа а голосаш дукхагӀа гулъяьр.

Хьалхарча туре, официальни данеех, Французски компартена кхаьчай 2.167.000 голос, хӀаьта уж хул беррнгача кхаж тоссаш хиннарех 26,36 процент. ХӀанале а хержав цун 99 кандидат. ХьалхагӀа 1961 шера цу кантонашка хиннача хоржамашка 22,99 процент голосаш а гулъяь 42 моттиг кхаьчар коммунисташка. Къаьстта чӀоагӀа дог тешадеш да коммунисташа эггара дукхагӀа голосаш гулъяьча парижски вайона болхлой центрашка коммунистий баьнна толам: Нантере — 70 процент, Ивре — 78 процент, Сихне — 88 процент. Сенасен-Дени яхача департамента генеральни совете 34 моттигах 18 хӀанзале а кхаьчай коммунисташка, хӀаьта из я совете уж эггара дукхагӀа болаш йола хьалхара департамент.

Демократически социалистически низий федерапе (социалисташа, радикалашка, кхыча аьрдехьарча группировкаша) мохк бӀарчча хьайцача Компартел тӀехьагӀа шоллагӀа моттиг лоац. 21,55 процент голосаш а гульяь; тайп-тайпарча аьрдехьарча группашка 6,24 процент кхаьчай. ЮНР яхача доал деча партега кхаьча голосаш ерригаш а 14,53 процент мара яц.

Социалистически парте орган долча «Попюлер де Пари» яхача газето белгалдоакх, коммунисташца цхьана беррнгача аьрдехьарчар 56,19 процент голосаш гулъяь хилар. «Цу кантональни хоржамашка, — язду газето, — аьрдехьа гола тохаргхиларах шеко яц. Эшача дукхала доазонел а дуккха тӀехдоал голосий боарамаш. ХӀаьта эггара тӀехьагӀа хиннача парламентски хоржамашца нийсбича из тоъал боккха толам а ба».

ХьалхагӀарчул чӀоагӀагӀа кхоталенна да Франце аьрдехьара низаш хӀанз денз. Демократически низаш вӀашагӀтохара даькъе лелаеча ший политикана тешаме йолча Коммунистически парте тӀахьех хьалхарча туре голосаш дукхагӀа гульяьча аьрдехьарча кандидата тӀехьа шоллагӀча туре голосовани елга. Шеко яц, 1-ча октябре шоллагӀча туре дьча голосоване французски коммунисташен кхыча аьрдехьарча партешен керда коталонаш яхьаргхиларах.

И. ЛАПИЦКИЙ, А. СТУПАК, В. СЫСОЕВА.

(ТАСС).

ХАОТТАМ

Тахан республикен Грознен бийсанна йоачан а йоацаш. хувцалуш морхаш хургья, лаьгӀо мух хьекхаргба, температура республике гӀолла 2—7 градуси Грозне 3—5 градуси йӀовхал а йолаш хургья. хӀаьта дийнахьа йоачан а йоацаш. хувцалуш морхаш хургья. малхбузехьара цкъаза лаьгӀа тӀаккха гӀаьхха мух хьекхаргба. температура республике гӀолла 15—20 градуси Грозне 18—20 градуси йӀовхал а йолаш хургья.

4-чен 5-чен октябре башха дукха а йоацаш морхаш хургья. 4 октябре лоацпача хана догӀа делхаргда, 5 октябре цхьайолча моттигашка дохк хургда, мух хьалхарча юкъагӀа къилбаседа - малхбузехьара гӀаьххьа хьекхаргба, бийсанарча хана тайптайпарча оагӀонашкахьара лаьгӀа а хьекхаш. температура бийсанна 5—10 градуси дийнахьа 17—22 градуси йӀовхал а йолаш хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамен письмойн отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Револющe проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05335. Заказ № 4801.